

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Forum Competens Quæstionibus ex Universo Jure
selectis, atque ad praxin utilissimis illustratum, Seu
Tractatus Canonico-Civilis**

Friderich, Melchior

Ingolstadium, 1709

Caput I. De Foro Prorogationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61662](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61662)

non commisit, remittendus sit, utpote dicta ratione cessante, ad Judicem, qui pravenit jurisdictionem. Quemadmodum si crimen committat, postquam jam factus est miles, de eo accusari coram Magistro militum potest, sicuti accusari in proprio domicilio posset, si miles non esset: cum miles censeatur habere domicilium ibi, ubi meretur stipendia. *L. Municeps §. fin. ff. ad Municipal. cit. L. Magisteria C. de Jurisdic. omn. Judic.* Baldus in *L. 3. ff. de Offic. presid. n. 3.* Barbosa *l. c. n. 170.*

P A R S IV.

De Foro Extraordinario.

CAPUT I.

De Foro Prorogationis.

§. I.

Quid sit Prorogatio & quotuplex.

S U M M A R I U M.

399. Ordo doctrinae servandus proponitur.
400. Prorogatio Jurisdictionis est ejusdem extensio ad personas, causam, tempus, & locum, in quas, & quando, ac ubi, jure alias non competit, consensu partium facta.
401. Quadruplex est Prorogatio Jurisdictionis.
402. Judici Delegato prorogari Jurisdictio non potest à persona ad personam. Nec Judici Ordinario à tempore ad tempus.
403. Tametsi terminus per legem non fuerit praefixus Jurisdictioni, sed solum instantiae. Et licet partes Prorogationem juramento confirmant.

399. Juxta ordinem, quem supra n. 9. servandum statui, hic de Foro Extraordinario agendum erit, postquam P. 1. de Foro in genere, P. 2. de Foro Ordinario Communi, ac P. 3. de Foro Ordinario Singularem, actum est. Extraordinarium autem Forum sortimur per *Prorogationem*, *Delegationem*, *Continentiam causarum*, ac *Reconventionem*: cum qui his modis alicubi convenitur, stet coram Judice, qui Jure ordinario proprius & suus, saltem in hac causa vel loco aut tempore, non est, sed extra ordinem assumptus. Revocari huc etiam posset Feudum: sed quia per illud Forum acquiritur non absolute ac universim, prout acquiritur modis modo enarratis, sed solum in causa feudali; idcirco de illo commodius infra P. 5. agetur, ubi exponetur, quamnam causam certum Forum, & reliquis non commune habeant.

400. Igitur initium faciendo à Prorogatione Jurisdictionis, cujus materia uti latissime patet & intricata est, ut loquitur Petr. Barbosa ad L. 1. ff. de Judic. art. 1. n. 1. ita quotidiana, ut ait Marian. Socin. in C. significasti de Foro comp. n. 7. Describi Prorogatio potest, quod sit *Extensio jurisdictionis ad personas, causam, tempus & locum, in quas & quando ac ubi Jure aliam non competit, consensu earundem personarum facta*. C. P. & G. 40. de Offic. & potest. Judic. Deleg. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. L. 1. & 2. prin. & §. 1. ff. de Judic. L. si convenerit 18. ff. de Jurisdic. Dicitur *Extensio*: ut enim alicui per consensum partium tribuatur jurisdictionis, quam de Jure in ipsas, aut certe in hoc loco, vel causa, vel tempore non habet, necesse est, ut is jam antecederet & aliunde aliquam jurisdictionem habeat. Hinc prorogari non potest jurisdictionis illi, qui nullam unquam jurisdictionem habuit; aut habuit quidem, sed illa jam est finita; aut habet quidem etiamnum, sed non in hoc genere causae, ut sequente §. dicitur.

401. Quadruplex porro est Prorogatio jurisdictionis, uti patet ex ejusdem descriptione modo facta. Nam vel fit de tempore ad tempus. C. De causis 4. de Offic. & potest. Judic. Deleg. L. 2. §. *Convenire* V. sed si Judex ff. de Judic. Vel de re ad rem, seu cau-

saad causam. C. cum olim 32. de Offic. & potest. Judic. Deleg. L. De qua re §. 1. ff. de Judic. Vel de persona ad personam. C. 1. de Alienat. Judic. mut. caus. fact. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. L. 1. & 2. ff. de Judic. Vel de loco ad locum. C. statum §. In nullo de Rescript. in 6. Et licet Glossa in L. 1. C. de jurisdic. omn. Judic. & in cit. C. P. & G. V. prorogatio. ac L. 2. §. sed & si Judex ff. de Judic. triplicem tantum distinctionem ponat, omittendo prorogationem de loco ad locum, constat tamen ex cit. c. statum, etiam hanc agnoscendam esse. Nec è contrario necessaria est illa senaria divisio, quam facit Panorin. in cit. c. P. & G. n. 12. nimirum de persona ad personam, de tempore ad tempus, de loco ad locum, de causa ad causam, de re ad rem, de casu ad casum: nam non apparet, quomodo hic res & casus distinguantur à causa. Est præterea Prorogatio alia *Voluntaria*, alia *Necessaria*. Illa fit, cum partes sponte consentiunt in Judicem non suum. cit. L. 1. & 2. ff. de Judic. L. si convenerit. ff. de jurisdic. C. significasti de Foro Compet. Necessaria est, quæ fit contra invitum, qualis est Reconventio. L. si idem V. sed & si mutua. ff. de Jurisdic. Verum hæc propriè dicta Prorogatio non est. Ac idcirco eam paulò antè n. 399. cum communi DD. à Prorogatione distinxi.

402. Est autem inter dictas quatuor prorogandi rationes latum discrimen ante omnia notandum. Nam etsi Judici etiam Delegato, ut infra dicetur, prorogari jurisdic. possit de causa ad causam, loco ad locum, tempore ad tempus; non tamen fieri ei potest à persona ad personam, sed tantum Judici Ordinario, uti habetur cit. C. P. & G. in fine, & tradunt ibi Panor. Felin. ac alij Interpp. Barbosa l. c. n. 204. Menoch. consil. 240. n. 54. E contrario licet Ordinario Judici prorogari jurisdic. possit à persona ad personam, à loco ad locum, à causa ad causam: fieri tamen nequit à tempore ad tempus. Vel enim loquimur de Judice perpetuam jurisdictionem, seu ad vitam habente? Et tunc locum non habet hæc prorogatio ad tempus à tempore, quia dum jurisdictionem semper habet, opus non est prorogatione. Velloquimur de Judice temporario? Et tunc prorogatio cessat, ne

præ.

præjudicium fiat Successori, & ne partes sibi perpetuum Judicem contra Principis voluntatem constituere possint. Bald. in *L. is qui pro emptore. ff. de Usucapion.* & in *L. si quis ex consensu C. de Episc. audient. n. 8.* Felin. in *cit. C. De causis de Offic. Et potest. Judic. deleg. n. 4.* Covarr. in *C. quamvis Pactum de Pact. p. 2. §. 1. n. 4.* Paul. Castr. in *L. 2. §. proinde. ff. de Judic. n. 7.* Decius in *cit. C. de causis n. 3.* Petr. Barbosa in *L. 1. ff. de Judic. art. 2. n. 30.* cum communi aliorum, Ratio differentiæ est; quia Judici Delegato designatur tempus in favorem partium, cui renuntiare possunt. *L. penult. C. de Pact.* In Ordinaria verò Jurisdictione designatur tempus in publicum. *L. properandum C. de Judic.* Favori autem publico privatis conventionibus derogari non potest. *L. Jus publicum. ff. de Pactis.*

403. Quin prorogari à partibus jurisdictio Ordinario Judici nequit, etiamsi terminus per legem non sit positus jurisdictioni, sed solum instantiæ, ut ex *cit. L. properandum* deducunt Bart. *ibi. n. 2.* ac communis Interpretum teste Maranta *p. 2. de Ordine Judic. n. 42. v. quinta est, & p. 5. n. 24. §. 25.* ac Gutierrez *de Juramento confirmat. p. 3. c. 5. n. 5.* Quod verum est, licet partes prorogationem juramento confirmet: nam nihilominus Judex elapso termino invalidè procedet, ut post Bart. Jason. ac alios in *cit. L. properandum* cum communi tradunt Vant. *de Nullit. ex defect. Ordin. Judic. n. 127.* Covarr. *cit. n. 4.* & Alciat. in *C. cum contingat. de jurejur. n. 27. §. 28.* quia partes, uti nec pactis ita nec juramentis præjudicare possunt favori publico, & recedere à Legis dispositione ob bonum publicum principaliter lata. Opinio Gutierrez *l. c. à n. 7.* cum Imola & Felino refragantis eatenus sustineri potest, ut vi sui juramenti opponere non possint exceptionem preemptæ instantiæ; non verò, ut processus & sententia valeat. Non æquè facilè rejicienda videtur alia limitatio, quam faciunt idem Gutier. *l. c. n. 5.* Alexander in *cit. L. properandum*, ac communis aliorum apud Maranta *l. c. à n. 25.* asserens, posse prorogationem fieri, quoties causæ vel instantiæ brevior trienniò terminus

nus præfixus fuit Statuto aliquo, vel ab homine: eò quòd tunc non in favorem publicum, sed privatum litigantium præfixus censetur. Idque maximè dicendum erit, si constat, quòd etiam ipsa lex in aliqua causa terminum statuerit principaliter in favorem litigantium: qualis casus habetur in Trident. *sess. 24. c. 20. de Refor.* ubi licèt statuatur, ut causæ omnes Ecclesiasticæ, tametsi Beneficiales sint, in prima instantia coram Ordinarijs locorum agitentur, ac saltem intra biennium à die litis motæ terminentur: est tamen liberum partibus coram eodem pergere, vel Superiorem adire, ut eum communi DD. tradit August. Barbofa. *in cit. c. 20. Trident.*

§. II.

Cui prorogari Jurisdictio possit.

SUMMARIUM.

404. *Jurisdictio illi tantum prorogari potest, qui jam antecederet aliquam habet.*
 405. *Nec fieri potest prorogatio in tempus, quo Jurisdictio erit finita.*
 406. *Nec prorogari potest nova species jurisdictionis.*
 407. *Potest tamen fieri prorogatio à summa minore ad majorem.*
 408. *Jurisdictio in certas causas unitantum concessa, prorogari alteri in easdem non potest.*
 409. *Si Jurisdictio est limitata solum quoad personas, non verò quoad causas, circa has prorogatio indistinctè admittitur.*

404. Prorogationem jurisdictionis Jure communi tam Civili, quàm Ecclesiastico, permissam esse, seu posse litigantes mutuo consensu relicto Judice suo competente alium adire, eique suam causam decidendam committere, notum est ex *L. Est receptum 14. & L. si convenerit 18. ff. de Jurisdic. L. 1. §. 2. ff. de Judic. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. C. Cum olim 32. & C. P. §. G. de Offic. §. potest. Judic. deleg. C. Statum de Rescript. in 6. C. significasti 18. de Foro Compet.* Controversum duntaxat est, quibus

T. t.

bus

bus & quâ ratione, quò vim & effectum habeat, facienda sit. Dubium primò nascitur, cui prorogari Jurisdictione possit. Responsio ad hanc quæstionem patet ex ipsa Prorogationis definitione, videlicet illi tantùm prorogari jurisdictionem posse, qui jam antecederet aliquam habet. Cùm enim Prorogatio sit extensio, supponitur jam præexistere, quod extendi possit. Hinc conventio inter Creditorem & Debitorem non valet, ut hic in casum non factæ solutionis ad præfixum diem, incarcerari possit propria auctoritate à Creditore, & ab eodem detineri in suis privatis ædibus: cùm citatio realis sit jurisdictionis. *L. un. C. de privat. carcer. inhibet.* Hinc pariter prorogatio & extensio temporis seu termini à Lege vel sententiâ præfixi locum non habet, quando is jam expiravit; sed solum, quando nondum est finitus. *L. sed si manente 5. ff. de precar. L. si cùm dies ff. de Arbitr. L. 3. ff. de damno infect.* Ratio ulterior & intrinseca est: quia is, qui jurisdictionem nunquam habuit, vel jam non amplius habet, est privatus; privato autem per consensum privatorum Jurisdictio seu potestas judicandi tribui non potest. *L. privatorum. ff. de Jurisdic. L. penult. ff. de Judic. Panorm. in C. de causis de Offic. & potest. Judic. deleg. n. 7. & Felin. n. 4. v. 4. Alexand. in cit. L. ff. de damno infect.* Bald. in *L. si qui ex consensu C. de Episcop. audient. n. 8. Boër. decisio. 294. n. 2. Unde cit. C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. deleg. L. 1. ff. de Judic. & L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic.* supponitur, debere præexistere & aliunde jam dari Jurisdictionem, quæ prorogatur.

405. Quin etiam si quis nunc habeat Jurisdictionem, nihilominus prorogatio erit invalida, si nunc quidem fiat, attamen in tempus, quo fuerit finita: si quidem loquamur de Jurisdictione Ordinaria, ut patet ex dictis n. 402. traduntque Bald. *l. c. n. 8. in fin. Felin. in cit. C. de causis de Offic. & potest. Judic. deleg. n. 4. v. quarta declaratio.* Quia Judicis Ordinarij potestas non respicit favorem horum vel illorum litigantium, sed publicum, ac idcirco si finita aliquando est, non poterit ab illis dari etiam

etiam tempore, quo ipsa adhuc durat, ad tempus, quo duratura non est, cum aliquem actum tempore etiam habili referre in tempus inhabile, idem sit, ac illum facere tempore inhabili, uti notat Felin. *l. c.*

406. Sed neque sufficit habere quamcunque Jurisdictionem, sed requiritur insuper, ut is, cui fit prorogatio ab alienis subditis, Jurisdictionem in suos subditos habeat similem illi, quam alieni per suam prorogationem dare cupiunt. Cyn. & Bald. in *L. Testamenta omnia C. de Testament.* Panorm. in *cit. C. P. & G. n. 12.* & in *C. si diligenti de Foro compet. n. 30.* Felin. in *C. Caterum de Judic. n. 2.* Matth. de Afflict. *L. 1. Constit. rubr. 42. n. 32.* Aretin. in *L. 1. §. si quis simpliciter colum. penult. ff. de V. S.* Hinc habenti Jurisdictionem ad causas certæ tantum speciei, prorogari ea nequit ad causas alterius speciei. *L. Solemus 61. §. Latrunculator. ff. de Judic.* Ex. gr. Jurisdictio in criminalibus prorogari non potest, eam in his causis non habenti: quia hæc non esset prorogatio, sed novæ Jurisdictionis collatio, quæ partium voluntate in criminalibus tribui nequit. *cit. L. 1. §. 2. ff. de Judic. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. & ibi Glossa v. Judicibus,* Bartol. in *L. inter convenientes. ff. ad municipal. n. 1.* Paul. Castr. in *cit. L. 1. n. 20.* Panorm. in *C. si diligenti de Foro compet. n. 14.* Jul. Clarus in *Pract. Crimin. §. fin. q. 42.* ubi communem dicit. Neque de mixto ad merum Imperium, sed tantum de mero ad merum, mixto ad mixtum, fit prorogatio. Bartolus & Panorm. *ll. cc.* Indidem deducitur, quod si per statutum alicui concessa sit facultas de causis mercatorum cognoscendi, is virtute prorogationis cognoscere nequeat de causis non mercatorum, etiam subditorum. Cyn. in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. in fin.* Bald. *n. 2.* aliique in *L. Testamenta omnia C. de Testam.* Idemque Bald. in *C. de causis de Offic. §. potest. Judic. deleg. n. 4.* Panorm. in *C. significasti de Foro comp. n. 16.* & in *cit. C. P. & G. n. 15.* & *ibid.* Felin. *n. 12.* Jason in *L. Est receptum. ff. de Jurisdic. n. 7.* ac alij, quos refert Vantius de *Nullitat. tit. de Nullit. ex defectu Jurisdic. Ordin. n. 52.*

407. Illud tamen concedendum est, quòd Judici habenti limitatam jurisdictionem, & super certa tantum summa ac quantitate cognoscenti, prorogari illa valeat ad summam majorem. Ita tradit Julian. *L. de qua re* 74. §. 1. ff. de *Judic. Judex*, inquit, *qui usque ad certam summam jussus est, etiam de re majore judicare potest, si inter litigatores conveniat.* Idemque tradit Paulus *L. 28. ff. ad municipal.* asserens: *inter convenientes* (seu consentientes) *& de re majori apud Magistratus municipales agetur.* Ratio est: quia quæ differunt solum secundum plus & minus, non differunt specie, sed solum qualitate vel quantitate. *L. fin. ff. de Fundo instructo.*

408. E contrario quando Lex vel Statutum Jurisdictionem alicui concedit ad cognoscendum de certis causis, adempta aliis potestate de illis cognoscendi, alij Judices præter illum cognoscere de hisce causis etiam virtute prorogationis non possunt: quia prorogatio fieri nequit, quando est prohibita. *cit. L. 2. §. 2. ff. de Judic.* at quando adempta reliquis potestate uni tantum in certas causas concessa est jurisdicatio, eo ipso censetur esse negata prorogatio: cum Legi prohibitivæ renunciare non possint partes. *Gloss. in L. A Divo Pio ff. de Ritu Nupt. & in L. 1. C. Ne fideiuss. dotium dentur. Dec. consil. 18. n. 5. Bald. in L. 1. C. Ne de statu defunct. n. 1. & in L. cum eorum C. de Sentent. & interlocut.* Illi tamen, cui soli concessa est jurisdicatio in certas causas, prorogari ea potest etiam in alias. *L. non quidem 1. C. de Jurisdic. omn. Judic.* dummodo in alias non sit adempta, & duntaxat in certas illas concessa. *L. 3. §. cum Titio. ff. de Adimen. Legat. L. Rationes junct. Gloss. C. de Probation.*

409. Ex dictis consequens est, quòd si Jurisdicatio sit limitata solum quoad personas, non autem quoad causas, indistinctè quoad causas admittenda sit prorogatio. Patet ex *L. si per errorem junct. Gloss. 1. ff. de Jurisdic. & cit. L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic.* vi cujus indistinctè permittitur, ut prorogare jurisdictionem Procuratori Cæsaris possint etiam illi, qui controversias cum fi-
sco

fco non habent: quia licet per se ejus jurisdictio se solum extendat ad personas eorum, qui cum fisco controversias habent, non tamen limitata est ad certas causas. Ratio ulterior est: quia prorogatio alias nunquam esset licita, quia jurisdictio semper est contracta & limitata ad personas subditorum. *C. 2. de Constitut. in 6. & L. fin. ff. de Jurisdic.* Igitur tunc solum non est permessa prorogatio, quando restricta alicujus Judicis Jurisdictionem est quoad causas, v. g. si Jurisdictionem, ut diximus, criminalem non habeat, & litigantes hanc illi prorogare vellent; aut illi, qui Judex datus est solis mercatoribus quoad ipsorum commercia. In hoc enim casu non tantum quoad personas, sed etiam quoad causas limitatam Jurisdictionem haberet.

§. III.

Qui prorogare Jurisdictionem possint.

SUMMARIUM.

410. *Prorogare Jurisdictionem Judicis incompetentis possunt omnes, qui habent personam standi in judicio.*
411. *Procurator habens speciale mandatum, aut generale cum libera potestate, potest prorogare Jurisdictionem.*
412. *Clerici in se prorogare Jurisdictionem Judici laico nequeunt etiam cum sui Episcopi licentia: absque hac neque Judici Ecclesiastico.*
413. & 414. *Refellitur cavillum Cuiacij ac aliorum.*
415. *Non obstante prorogatione Clerici, processus est nullus. Eadem est ratio de prorogatione, quam faciunt Exempti, seu summe Sedi immediate subiecti.*
416. *Studiosos æque, ac Clericos, non posse prorogare Jurisdictionem, censent aliqui.*
417. *Contrarium de Jure verius est.*

§ 10. Jurisdictionem Judicis non competentis prorogare possunt omnes, qui habent personam standi in judicio. Non Pupilli

pilli sine tutore, non Minores & Prodigii absque curatore. Non Furiosi aut Servi. *L. 1. § 2. C. qui legitim. person. standi in Judic. hab. L. 3. C. de in integ. restitut. §. Item inviti Institut. de Curator. L. 4. ff. de Auctorit. praestand. L. In negotijs 5. ff. de R. J. L. Quoties 13. ff. si quis caution. Judic. sistendi caus. fact. non obtemp. L. Servus 6. § L. 7. C. de Judic.* Dubium tamen est, an non valeat prorogatio à pupillo sine auctoritate tutoris, vel minore 25. annis sine auctoritate curatoris facta, si apparet, conditionem ipsorum inde redditam esse meliorem. Affirmant valere, saltem quoad minorennem, Baldus in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. & Felin. in C. P. § G. 40. de Offic. § potest. Judic. deleg. n. 10.* Negant Vultejus in *cit. L. 1. n. 113.* & Bocer. *de Jurisdic. c. 7. n. 5.* quia pupillus ne quidem lucrosam hereditatem adire potest absque tutoris auctoritate, ne ullum omnino damnum habeat. §. *Neque tamen Instit. de Auctor. tutor.* Neque minorennis compromittere in arbitrium sine suo curatore potest. *L. 3. prin. ff. de receptis, qui arbitrium receper.* Hæc posterior opinio præferenda videtur. Neque ei obest textus *L. Non eo minus 14. C. de Procurator.* ubi sententia lata pro foemina minus legitimè constitutum procuratorem habente pronuntiatur valida, & ratio additur: *minoribus enim ætas in damnis subvenire, non rebus prosperè gestis obesse consuevit.* Non, inquam, hæc obest: quia supponitur ibidem, quòd tutorum & curatorum auctoritas & consensus in constituendo litis procuratore desideretur. Ergo eadem auctoritas requiritur in eligendo Judice. E contrario de Tutore & Curatore dicendum est, posse ipsos in causa pupilli & minorennis prorogare jurisdictionem: quia actorem litis constituere possunt. *L. Neque tutores 11. C. de Procurator.* & loco domini habetur Tutor & Curator. *L. qui sandum 7. §. si tutor. ff. pro emptor. L. interdum 56. §. qui tutelam ff. de Furt. L. Tutor, qui tutelam 27. ff. de Administrat. tutor. L. ad ea 157. prin. ff. de R. J.*

411. Circa Procuratores, an prorogare jurisdictionem possint, distinguendum est. Possunt absque dubio, si speciale ad hoc man-

mandatum habent. *C. 4. §. ult. de Procurator. in 6. L. un. C. Etiam per procuratorem causam in integr. rest. agi posse.* Possunt item Procuratores generales cum libera potestate & administratione constituti. *cit. C. 4. §. 5. de Procurator. in 6. L. si Procurator 10. C. eod. L. Creditor 60. §. Lucius. ff. Mandati. L. Procurator 58. §. L. seq. ff. de Procurator. L. Quâ ratione 9. §. Nihil autem ff. de Acquir. rer. domin. L. illud 25. §. fin. §. L. seq. prim. ff. de Minorib.* Si verò generale quidem mandatum habeant, sed absque libera, prorogationem facere nequeunt. Ita omnes DD. teste Felino *l.c.* Valeret tamen facta ab huiusmodi Procuratore, sciente & patiente domino. Felin. *l.c.* & in *C. cum olim 32. de Offic. §. potest. Judic. deleg.*

412. Clerici jurisdictionem Judici laico non tantum in causis spiritualibus, sed etiam in profanis, siue criminales sint siue civiles, prorogare nequeunt. Ita apertè dicitur *C. si diligenti 12. de Foro compet.* Neque valebit prorogatio, tametsi juramentum addiderint, ut dicitur *cit. C. 12. in fin.* Et licet testator jubeat Clericum heredem, vel legatarium coram laico respondere. Bald. in *L. 2. C. ut in possess. legat.* Ripa in *L. Nemo potest. ff. de Legat. 1. n. 118. Dec. consil. 150. n. 4.* Patet ratio: quia sicut ipse Clericus non potest favori publico & privilegio toti Statui ac Ordini Clericali concessio renuntiare, ut discurrit Pontifex *cit. c.* ita nec testator. Quin etiam Ecclesiastico Judici non suo Clerici prorogare jurisdictionem non possunt, nisi cum consensu proprii Ordinarij. Ita statuitur *C. significasti 18. de Foro Compet.* Et ne quidem Archiepiscopo illius Suffraganei, sub quo est Clericus, prorogare hic jurisdictionem in se potest, uti habetur *C. Romana 1. prim. eod. in 6.* Ac etiam in hoc casu non valebit prorogatio, tametsi juramentum fuerit adjectum. Gloss. & DD. in *cit. C. 18.* Quia juramentum contra SS. Canones ac universim contra Leges prohibentes emissum vim obligandi non habet, & invalidum est: quia est de re illicita. Et semper in juramentis auctoritas Superioris excepta censetur. *C. Constitutis de Rescript.*
ubi

ubi Glossa & DD. Itaque per Jus Canonicum quoad prorogationem Clericorum correcta & abrogata est *L. 51. C. de Episcop. & Cleric.* & *L. 29. C. de Pactis*, ubi Justinianus decernit, non licere ei adversus sua pacta venire, qui promisit, se non usurum præscriptione fori propter Sacerdotij prærogativam. Imò abrogatione harum Legum opus non fuit, cum nunquam valuerint, utpote de Clericis à Principe seculari lata.

413. Contra has decisiones Pontificias irreverenter & temerariè insurgit Cuiacius in *C. 1. § 12. de Foro Compet.* quamvis alioqui, ut loquitur Vincent. Gravin. *Libro de Ortu & Progressu Jur. Civil. c. 180.* Religionis Romanæ tenacissimus, impatiensque adeo rerum novarum, ut de rebus ad Religionem pertinentibus (tempore illo, quo Calvinismus in Gallijs grassari coepit) rogatus, questionem ad Ecclesiæ judicium remitteret his verbis: *Nihil hoc ad edictum prætoris. Ad cit. C. 1. de Foro Compet.* inquit Cuiacius: *Quod fit ex consensu Episcopi, & ex consensu utriusque partis permissa cognitione laico, cur non erit ratum & firmum? Cur hoc invidetur laicis? an illis deterior mens, quàm Ecclesiasticis?* Et ad *C. 12. eod. sic: Ratio, quæ movit Innocentium Pontificem ad hoc decernendum, quod antè nemo alius Pontifex decreverat, hæc est, quod Juri publico pactis privatorum derogari non possit, quæ est vetus regula Juris Civilis. Quæ tamen ratio hac in re fucus est & color potius, quàm ratio vera, quia initio contractus Clericus renuntiando præscriptioni fori Juri publico non derogat, jus ve publicum non mutat, quo Clericis data est præscriptio Fori Ecclesiastici, sed proprium jus & privatum &c.* Rapuerunt hoc verbum ex ore Cuiacij, a videque ejus opinionem contra Pontificem amplexi sunt Bocerius *de Jurisdic. c. 7. n. 10. & 11.* Bachovius *disp. 1. de Action. thesi 28.* Wisembach *disp. 6. in Pandect. thesi 38.* Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdic. c. 22. à n. 16.* Thom. Michaël *de Jurisdic. thesi 148.* Ummius *disp. 4. ad process. judic. thesi 17. n. 91.* Vultejus in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 125.* ubi addit, rationes, ob quas Pontifices motos vulgo putent DD. cur ejusmodi prorogationem Clericis adimerent,

rent, tam esse jejunas, ut ipsos etiam Interpretes earum puduerit. Verum adduci debuere Interpretes, quos earum puduerit, ac cur pudere debuerit. Absque dubio cavillatores Juris Pontificij non puduissent decisionum illarum & rationis adductæ, si è calamo Ulpiani Christianorum infensissimi hostis alteriusve Jurisconsulti Ethnici prodijissent. Certè Juris publici est, Clericos non esse judicandos à laicis, idque non tam in favorem singulorum Clericorum, quàm ob reverentiam Statûs Clericalis, naturâ suâ altioris Statu laicali, ut patet ex iis, quæ dixi *n.* 230. ac idcirco Canones & Leges, quibus hæc exemptio Ordini & Statui Clericali concessa est, respectu Judicum & singulorum Clericorum habet rationem Legis obligatorix & prohibitorix, ita ut illi judicare Clericorum neminem, nisi in casibus exceptis, possint, nec isti illis judicandos se submittere. Quando autem ex causa publica alicui Judici soli est concessa potestas de his illisve causis cognoscendi, & alijs adempta, notum est ex communi DD. nemine, quem sciam, refragante, non posse prorogari jurisdictionem. Notum pariter est ex dictis *n.* 406. non posse Judici prorogari jurisdictionem ejus generis, quam is non habet, v. g. criminalem, si criminalem non habet; aut feudalem, si hanc non habet, id est, si non est Feudi Dominus, vel inter Pares Curix. Pariter ergo jurisdictio in Clericos, utpote quæ spiritualis est, prorogari Judici laico nequit, utpote quam iste non habet, nec habere potest, nisi ex concessione SS. Pontificis. Nulla proinde erat ratio illam Innocentij Pontificis rationem criminandi: cum ipsi, qui eam impugnant, eam in alijs casibus admittant.

414. Verum quidquid sit de ratione, quâ Pontifex ad negandam Clericis prorogationem jurisdictionis motus fuit, certum est, prohibitionem hanc fieri potuisse, sicut laicis fieri posset ab Imperatore. Modò concessa quidem est Legibus Cæsareis: at solum subditis Imperij, isque, qui Legibus & Jurisdictioni seculari sunt subjecti; his autem Clerici subjecti non sunt. Videri possunt ea, quæ dixi *à n.* 216.

415. Ex dictis consequens est I. quòd si Clericus alieni Episcopi Jurisdictioni absque licentia proprii, aut etiam cum hujus licentia laico se subijciat, processus ex defectu jurisdictionis sit nullus; cum Judex alienus eam per se non habeat, nec accipere à prorogante possit. Quin Panorm. *in cit. C. significasti de Foro Compet. n. 21.* Felin. *ibid. n. 5.* aliique contra Gloss. tenent, nec per rati habitationem proprii Episcopi subsequenter convalitura acta alieni Episcopi. Consequens est II. quòd exempti seu immediate subiecti SS. Pontifici absque hujus licentia non possint prorogare Jurisdictionem Episcopo, in cujus Dioecesi sunt, aut cum hujus licentia alieno. Joan. Andr. & Felin. *in reg. scienti in 6. Panor. l. c. n. 10.* ac communis aliorum, teste Petr. Barbosa *in L. 1. ff. de Judic. art. 4. n. 43.* Quod tamen intelligendum est solum de Foro contentioso. Nam in foro Poenitentiae Sacramenti ad accipiendam absolutionem à peccatis, & in actibus alijs Jurisdictionis voluntariae, v. g. ad petendam dispensationem in votis, lege jejunii &c. accedere possunt exempti ad Episcopum Dioecesanum, aut cum hujus licentia & potestate delegata ad alium, ut praeter alios docent Henriq. *L. 7. c. 25. n. 2. § L. 14. c. ult. in fin. Avila p. 2. de Censur. c. 7. disp. 1. dub. 6. conclus. 2.* Molina *de Just. tr. 3. disp. 61.* Silvest. *V. Absolutio q. 5. n. 2.* Laym. *in C. 40. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 3.* Sanchez *L. 4. in Decalog. c. 39. n. 32* cum Suarez, aliisque compluribus, quos ibi refert. Cum licentia tamen sui Praelati, aut etiam sine hac, si eam irrationabiliter & injustè neget.

416. Quod de Clericis modò dictum est, de Studiosis pariter statuunt quidam DD. interque hos Scipio Gentilis *L. 2. de Jurisdic. c. 17.* Mendo *L. 3. de Jure Academico q. 6. n. 46.* & König *ad L. 2. Decretal. tit. 2. n. 71.* eos videlicet nec expressè nec tacitè (exceptà administrationis causâ) ratione delicti, loci, aut rei, posse foro renuntiare, ac alieno Judici validè se submittere. Cum privilegium fori universo Ordini Studiosorum, non singulis sit concessum, & in honorem Litterarum & Universitatum: eo fere modo, quo dictum est de Clericis, eorum privilegium non singulis

lis eorum, sed toti Statui & Ordini Clericali, inque ejus honorem ac reverentiam concessum esse. Nec huic sententiæ derogari aiunt per *cit. L. 51. C. de Episc. & Cleric. & L. 29. C. de Pactis*, aliæque Jura, quibus concessum singulis est, suo foro renuntiare: hoc enim solum procedere, si forum favori partium, non honori Judicum attributum sit, ut observant Vultejus in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 168.* Gaill. *L. 1. observ. 40. n. 9.* ac passim alij. Addit Mendo *l. c. n. 47.* nec ipsum Rectorem & Magistratum Academicum consentire posse renuntiationi fori: tum ob præjudicium inde nasciturum Statui Academiae & Studiosorum; tum quia cum ipse sit Judex privativè in causis Studiosorum, eique concessa fuerit in illos jurisdictio, ita ut alijs Judicibus fuerit adempta, nequit ipse per suum consensum efficere, ut alij Judices eâ jurisdictione gaudeant, quæ ipsis non est concessa ab Imperatoribus, à quibus omnis potestas in Judices inferiores est derivata.

417. Verùm hæ rationes non convincunt: tametsi enim concederetur, jurisdictionem in Studiosos soli Academiae, & Episcopo, ac Principi concessam, ac ademptam esse alijs, non tamen propterea partibus, in quarum favorem id concessum est, est vetitum alteri Judici prorogare jurisdictionem, ut cum Matth. de Affict. *Salicet. ac alijs tenet ac fusè probat Petr. Barbosa in L. 1. ff. de Judic. art. 4. à n. 60.* Quòd verò privilegium Fori Academici non in favorem singulorum Professorum & Studiosorum concessum fuerit, sed potius universo ipsorum Statui & Academiae, nec ex *Auth. Habitâ C. Ne filius pro patre*, nec aliunde evincitur. Hinc spectato Jure communi posse Studiosos prorogare Judici non suo jurisdictionem cum communi DD. tradunt Pacius in *cit. Auth. Habitâ c. 9. n. 10.* Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdic. c. 22. n. 36.* Bocer. *de Jurisdic. c. 7. n. 14.* Hilliger. *ad Donell. L. 17. c. 20. lit. K.* Dixi *spectato Jure communi*: nam de consuetudine non posse Studiosos declinare forum Academiae & alterius jurisdictioni se submittere, observant Coler. *decision. 296.* Matth. Stephani & Hilliger. *ll. cc.* Vultejus *ad L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 128. & n. 168.* ac alij.

§. IV.

Qualis consensus partium ad prorogandam Jurisdictionem requiratur.

SUMMARIUM.

418. *Consensus litigantium vel expressus vel tacitus ad prorogandam jurisdictionem necessarius est.*
419. *Tacitus inducitur per hoc, quod Reus ante litem contestationem non opponit exceptionem Fori declinatoriam.*
420. *Per solum partium consensum non fit immediatè prorogatio sed per hoc, quod Judicem incompetentem adeunt, seque ejus jurisdictioni submitunt.*
421. *Non solà litem contestatione, sed actibus quoque eam antecedentibus fit prorogatio.*
422. *Ad prorogationem à loco ad locum requiritur consensus expressus, si fit Judici Delegato: secus, si Ordinario.*
423. *Neque Ordinario neque Delegato Judici prorogari jurisdictione ad alienum territorium potest absque consensu Judicis territorialis.*
424. *Non fit prorogatio per litem contestationem aliùmve actum, quem litigans exercet coram Judice alieno, putans esse suum.*
425. *Nisi erret errore Juris, sitque peritus & doctus.*
426. *Aut etiam indoctus ex errore Juris adeat Judicem Ordinarium, à cujus jurisdictione peculiari privilegio est exemptus.*
427. *Prorogatio gravi metu extorta invalida est.*
428. *Uti etiam, si pars protestetur, se non consentire in hunc Judicem, tametsi coram ipso ponat actum, quo tacitè inducitur prorogatio.*
429. *Tacitè non prorogat jurisdictionem absens & contumax, qui nec per se nec per procuratorem comparet in judicio.*
430. *Ad prorogandam jurisdictionem non sufficit sola taciturnitas & patientia.*

418. In omni prorogatione jurisdictionis voluntaria, de qua modò agimus, consensum litigantium esse necessarium, constat cum ex *L. 1. § 2. ff. de Judic. L. si per errorem ff. de Jurisdic. & C. de causis in fin. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* tum ex eo, quòd voluntaria est: qualis non foret, si jurisdictio ab alieno Judice in invitos exerceri posset. Igitur quæstio duntaxat est, sufficiatne consensus tacitus, an requiratur expressus. Sufficere tacitum in prorogatione de persona in personam, & de causa ad causam, statuendum est ex *L. 2. prin. & §. Convenire 1. ff. de Judic. junct. L. cum quid supra ff. si certum petat. ac C. Cum olim 32. de Offic. & potest. Judic. Deleg. Panorm. ibid. n. 7. ac in C. P. & G. de Foro comp. n. 20. Imola ibid. n. 56. Marian. Socin. in C. significasti n. 37. Felin. ibid. n. 5. Bartol. in *L. 1. ff. de Judic. in fin. Parisius L. 4. consil. 15. n. 4. Petr. Barbosa in cit. L. 1. art. 2. n. 7. & art. 3. n. 4.* cum communi aliorum. Idemque tenendum est de prorogatione à tempore ad tempus. *cit. L. 2. §. 2. ff. de Judic. C. de causis. 4. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* ac *cit. DD. Quoties enim Lex requirit consensum, æquè de tacito ac expresso intelligenda est. cit. L. cum quid ff. si certum pet. & ibi DD. Bartol. in L. fin. §. Necessitate C. de bonis, quæ liber. n. 20. Barbosa cit. art. 2. n. 8. & in L. 2. §. fin. ff. Solut. matrim. n. 17.**

419. Inducitur autem tacitus ad prorogationem jurisdictionis consensus per hoc, quòd Reus conventus ante litis contestationem non opponit Declinatoriam Fori, sed Dilatoriam vel Peremptoriam. *L. sed & si suscepit prin. ff. de Judic. C. inter Monasterium 20. de Sent. & re judic. & ibi Felin. n. 4. Panorm. in C. P. & G. de Foro comp. n. 20. Bartol. & Dec. in L. si convenerit ff. de Jurisdic. Bart. in L. quidam consulebat ff. de Re Judic. Marant. de Ord. Judic. p. 6. tit. de Exception. n. 1. & 4.* Idemque est, si aliquem actum fecit in judicio etiam ante litis contestationem, quo in Judicem consentire visus sit, velut si satisdet de judicio sisti, aut judicato solvendo: aut si coram Judice incompetente actorem reconveniat. *cit. DD. & Bald. in Auth. Et consequenter C. de Sentent.*

Et interlocut. Maranta. l. c. p. 4. *distinct.* 12. n. 17. Vant. *de Nullitat. tit. quib. modis sent. null.* n. 80. aut Reus dicat, non esse procedendum absque libello, Actor verò contendat, libello opus non esse. Imola in *L. quidam consulebat ff. de Judic. n. 40.* ubi ait, hoc esse etiam ex mente Bartoli, atque ita intelligendum esse textum *L. non videtur ff. eod.* Menoch. *L. 2. præsumpt. 19. per tot.* Dixi: etiam ante *litis contestationem.* Nam per *litis contestationem* indubitanter prorogatio jurisdictionis tacite inducitur, omnique exceptioni declinatoriæ fori aditus præcluditur, juxta dicta n. 77. *Et seqq.*

420. Quod modò dixi, consensum litigantium ad prorogationem esse necessarium, non ita accipiendum est, quasi per eum illa immediatè & formaliter fiat. Constat enim, adeundum Judicem, cui prorogare jurisdictionem volunt, & ejus cognitioni ac decisioni controversiam esse subijciendam: nam prorogatio est subjectio, quia Judici non suo se judicandos subijciunt, ut patet ex *L. 1. ff. de Judic.* Hæc autem non fit, antequam ille adeatur, & causa decidenda offeratur, ac ille vel consentiat, vel saltem non contradicat, & partes reiiciat, juxta ea, quæ infrà dicuntur n. 434. Igitur ille partium consensus, antequam Judicem adeant & se judicandas offerant, id solùm operatur, ut neutra illarum sine alterius consensu resilire possit, sed teneatur illum adire, & Jurisdictionem prorogare. An hanc obligationem producat solum pactum nudum de adeundo alieno Judice, ita ut post illud neutri litigantium licitum sit poenitere, & invito altero resilire, dictum est suprà n. 81.

421. Illud verò, quod modò dicebam n. 418. prorogationem & subjectionem fieri etiam per quosdam actus ante *litis contestationem* coram Judice incompetente à litigantibus exercitos, non extra omnem controversiam est. Nam sola *litis contestatione* prorogationem induci asserunt Glossa 1. in *L. 1. ff. de Judic. prim.* & ibid. Albert. n. 2. Bald. *lectur. 2. n. 4.* item Gloss. 2. in *L. si convenerit. ff. de Juris dict.* Gloss. fin. in *L. si per errorem. ff. eod.* eiseque

que receptam opinionem asserit Fulgos. in *L. 1. C. de Jurisdic. n. 2.* & in *L. sed etsi suscepit ff. de Judic. n. 1.* Idemque tenet Marian. Socin. in *C. significasti 18. de Foro Compet. n. 47.* ac late confirmat Corneus *L. 2. consil. 209. n. 2.* Verum non est recedendum à doctrina, quam tenui *cit. n. 418.* ac receptam esse affirmat Felin. in *C. 1. de Judic. n. 6.* & *ibid. Ripa n. 52.* Ratio est: quia *cit. L. 1. § L. 2. ff. de Judic.* ac *L. si convenerit 18. ff. de Jurisdic.* ad prorogationem & subjectionem aliud non requiritur, quàm ut partes in alienum Judicem consentiant coram ipso. Et *L. sed § si suscepit 52. ff. de Judic.* ad renuntiandum fori exceptioni, & consequenter ad prorogandam jurisdictionem, plus non requiritur, quàm ut Reus coram Judice alieno utatur aliqua defensione. Hæc autem fieri possunt etiam ante litem contestatam.

422. Alia insuper controversia agitur inter DD. circa prorogationem à loco ad locum: utrum videlicet ad hanc requiratur consensus partium expressus, an verò sufficiat tacitus. Ut Judici delegato prorogetur jurisdictione extra Dioecesim aliam ac diversam ab ea, in qua jurisdictionem concessit delegans, requiri expressum constat ex *C. statutum 11. §. in nullo 3. de Rescript. in 6.* Requiritur pariter expressum quoad Ordinarium Judicem, ad hoc videlicet, ut extra suum territorium jus dicat patribus, tenent Angelus in *L. Quero ff. de Solution. Paul. Castr. in L. fin. ff. de Jurisdic. n. 8.* Francus in *cit. §. in nullo,* ac alii. Sufficere Ordinario consensum litigantium tacitum, affirmant Alexand. in *cit. L. fin. ff. de Jurisdic.* Imola in *cit. L. quero.* Archidiacon. & Joan. Andr. in *C. ut litigantes de Offic. Ordin.* Hæc opinio mihi videtur probabilior. Nam ex una parte jurisdictione Delegata est odiosa. *C. 1. de Offic. § potest. Judic. Delegati,* ac idcirco, quæ circa eam statuta sunt, restringi debent; ex altera verò ad prorogationem per se sufficit consensus partium tacitus, nec quoad Judicem Ordinarium, etiamsi agatur de prorogatione à loco ad locum, ullibi requiritur expressus. Neque obstat, quem primæ opinionis Auctores

ctores producant, textus *L. fin. C. si à non compet. Judic.* Quia ibi non agitur de prorogatione, sed tantum dicitur, sententiam Judicis non competentis esse nullam, si videlicet lata est contra eum, qui jurisdictionem ipsi non prorogavit, aut prorogare non potuit. Illud verum est, non posse Judici etiam Ordinario ultra ipsius territorium prorogari Jurisdictionem absque consensu Judicis illius alieni, in cujus territorio Jurisdictio prorogata exercenda foret: quia sic violaretur ejus territorium; ejusque juri pra-judicare per suam prorogationem partes nequeunt: si quidem agamus de Jurisdictione contentiosa, aut etiam de voluntaria, cujus exercitium cognitionem judicalem requireret. Videantur ea, quæ dixi *n. 59. & seqq.*

423. Aliud discrimen inter Delegatum & Ordinarium Judicem quoad prorogationem Jurisdictionis afferunt Panor. *in C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 14.* Paul. Castr. *L. 1. consil. 203. n. 3.* Petr. Barbosa *in L. 1. ff. de Judic. art. 2. n. 11.* ac alij. Judex, inquit, Ordinarius non potest in alieno territorio exercere Jurisdictionem, etiam ex consensu partium, sine consensu Judicis alieni illius territorij: potest verò absque hoc consensu Judex Delegatus. Verum non apparet, quo Jure vel ratione hoc discrimen nitatur. Vel enim Judex est delegatus à SS. Pontifice, & extra Dioecesin, in qua sunt litigantes, quibus jussus est jus dicere, hoc dicere iisdem vult in aliena Dioecesi? Et tunc fatendum est, quòd in aliena Dioecesi dicere illud possit consentientibus partibus: quia hac ratione non usurpat Jurisdictionem extra territorium delegantis, cum hic in omnibus Dioecesibus Jurisdictionem habeat. Idem est dicendum de alterius summi Principis Delegato: poterit enim iste in toto Regno eam ex consensu partium exercere. Idem de Delegato alterius Principis non supremi, diversa in suo territorio dicasteria & tribunalia habentis. Quia dummodo in hujusmodi delegantium territorio Jurisdictionem exercent delegatus, eam jam non exercet extra limites Jurisdictionis, quam habet delegans. Vel loquimur de Delegato v. g. Episcopi

scopi, aut Regis, alteriusve Principis, extra cujus Dioecesis, Regnum, aut Principatum ille vult exercere jurisdictionem? Et dicendum est, eam æquè parùm, ac ab Ordinario, exerceri absque consensu Judicis alieni illius territorij posse. Cùm enim Delegatus repræsentet personam delegantis *C. sanè de Offic. & potest. Judic. Deleg.* idcirco non potest absque dicto Judicis alieni consensu eam exercere, quia nec ipse delegans id potest, ut constat ex dictis *n. 30. & seqq.* Nullum itaque discrimen hîc constituendum est inter Judicem Ordinarium & Delegatum: sicut enim ille extra suum territorium jurisdictionem exercere non potest, ita nec iste extra territorium delegantis.

424. Ex dictis infertur I. quòd prorogatio locum non habeat, si pars vel utraque vel alterutra erret, litem contestans coram Judice alieno, quem putat esse suum. Unde in tali casu acta & processus erunt invalida. *L. si per errorem 15. ff. de Jurisdic. L. 2. ff. de Judic.* Consensus enim in errante non datur, & non videtur, qui errant, consentire. *L. Nihil consensui 116. ff. de R. J. cit. L. 15. & 2. L. 57. de Obligat. L. 9. C. de Jur. & facti ignor.* Idque, si loquamur de errore facti, constat inter omnes DD. & de hoc saltem errore prædicta Jura procedunt. Errorem verò Juris, v.g. si Religiosus exemptus existimet, se coram Episcopo conveniri posse, non obesse prorogationi, tradunt Andr. de Ifernìa *L. 1. Constitut. Regni tit. 38. §. 1.* & Matth. de Afflict. *L. 1. Constit. rubr. 36. ad fin.* Verùm contrarium tenent reliqui DD. ferè omnes cum Bart. in cit. *L. si per errorem n. 2. & 3.* & Paul. Castrenf. *n. 2. Jason. n. 3. Innocent. ad C. ad petitionem de Accusat. Felin. ibid. col. 6. n. 6. Panorm. in C. P. & G. de Offic. & potest. Juàic. Deleg.* Neque obstat textus *L. Non fatetur. ff. de Confess.* ubi dicitur, quòd, qui errat in Jure, videtur confiteri, & sic consentire. Nam respondetur, ibi agi de consensu interpretativo: quoad consensum autem locum non habet interpretatio & fictio, quando verus consensus requiritur, uti hîc requiritur; neque enim, quòd consensus fingitur adesse, is propterea verè adest. Quin etiam dubio exclu-

di prorogationem, si quis videlicet dubitet, num hic sit Judex competens, coram quo convenitur, tradunt Bartol. in L. 2. ff. *si quis in jus vocat. non jer. n. 7.* Bald. L. 4. *consil. 475.* Jason l. c. n. 39. Decian. L. 4. *Tract. Crimin. c. 23. n. 13.* Barbof. l. c. art. 3. n. 23. ac alij, arg. L. fin. C. de *Condict. indeb.* Verum de hac doctrina merito quis dubitet. Nam solus error prædictis Juribus excluditur: dubium autem non est error; neque enim si dubito, an hic Judex sit competens, judico esse competentem. Dumque non obstante dubio coram ipso litigo, re ipsa dico, *sive sit competens meus Judex sive non, coram ipso contendere judicio volo.* Sic autem non minus in ipsum consentio, quam si dicam: *Tametsi non sit respectu mei competens, nihilominus ei me judicandum sub-jiciam.*

425. An verò error Juris hic præsumendus sit, dubium est. Affirmant post Speculatorem, Jason. Socin. ac alios Beroius L. 3. *consil. 6. à n. 29.* Natta L. 1. *consil. 82. in fin.* Schraderus p. 10. de *Feud. sect. 1. n. 141.* & Vult. in L. 1. C. de *Jurisdic. omn. Judic. n. 176.* ac communem hanc esse sententiam asserit Barbofa cit. art. 3. n. 28. Negant Zasius in cit. L. *si per errorem n. 10. & 11.* Donell. L. 17. c. 10. Ummius *disp. 4. ad Process. judic. thesi 18. n. 99.* Tenenda est prior opinio, cum distinctione tamen, quam plerique faciunt, qui illam sequuntur, videlicet errorem Juris hic præsumi in imperitis & indoctis; non item in peritis & literatis. Displicet hæc distinctio Petro Barbofa l. c. n. 32. dicenti, etiam in peritis errorem Juris hic præsumi; nisi, ut postea limitat, verè vel præsumptivè constiterit, prorogantem habuisse perfectam notitiam jurisdictionis Judicis prorogati. Verum hac ratione non recedit à communi opinione, quam rejicit: nam de doctis & literatis constat præsumptivè, quòd notitiam habeant, quis sit ipsorum Judex competens, qui non.

426. Quemadmodum verò doctis & peritis alienum Judicem adeuntibus non prodest error Juris; ita pariter juxta Paul. Castr. Jason. Alexandr. Dec. Panorm. Felin. ac alios, quos allegant

gant Barbosa *l. c. n. 39.* & Oliva *p. 3. Fori Eccles. q. 14. n. 24.* non prodest etiam imperitis, si adeunt Judicem, qui Jure communi ipsorum esset Ordinarius, nisi peculiari privilegio ab ejus jurisdictione essent exempti. Valebit enim processus, si non opposito privilegio coram ipso litigent. Quod tamen cum Barbosa *l. c. n. 35.* solum de errore Juris, & non de errore facti, admittendum censeo. Deinde noto, id tantum procedere de ijs, qui possunt uti privilegio sui fori vel non, uti sunt v. g. Pupilli, Viduæ, aut Scholares: non item de ijs, qui omnino exempti sunt, uti sunt Clerici à foro seculari, Regulares SS. Pontifici immediate subiecti à foro Ordinarij. Hi enim suo privilegio pro arbitrio contravenire, & renuntiare nequeunt, ac idcirco Judici non suo non prorogant jurisdictionem ejus judicium subeundo.

427. Infertur II. Cùm liber consensus ad prorogationem requiratur, ipsam esse invalidam & nullam, si extorta fuit metu cadente in virum constantem, v. g. si vel ipse Judex partem cogat ad litigandum coram ipso, vel pars, vel etiam tertius. Tradit cum Bart. Paul. Castr. & Jason. communis & recepta DD. apud Sanchez *L. 3. de Matrim. c. 39. n. 13.* & Barbosa *cit. art. 3. n. 43.* præeunte Ulpiano *L. 2. prin. ff. de Judic. si cùm restitisset qui vis ex litigatoribus, viribus Præturæ compulsus est, nulla jurisdictio est,* ipso jure, ut addit Glossa. Cur autem prorogatio gravi metu extorta ipso jure nulla sit, cùm tamen gesta per metum Judicis jurisdictionem habentis mero jure valeant, & tantum veniant rescindenda, ut habetur *L. 3. §. fin. ff. quod metus caus.* multis disquirunt DD. Videri potest Barbosa *cit. artic. 3. à n. 46.*

428. Infertur III. Quòd si quis litigantium protestatus fuerit, se non consentire in hunc Judicem, non censenda sit facta esse prorogatio; licet ponat aliquem actum, quo illa tacite inducetur. Quia prorogatio requirit consensus liberum, quem ex protestatione constat non adesse. Neque eà positâ actus ille, quo aliàs prorogatur jurisdictio, potest esse indicium prorogationis, sed censetur esse vel extortus, vel alio quàm prorogandæ jurisdi-

etionis fine esse factus. Ita Paul. Castrenf. in *L. criminali C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 7.* Angel. in *L. sed etsi susceperit prin. ff. de Judic.* Felin. in *C. cum M. de Constitut. n. 69.* Quòd si Judex nihilominus eum velit compellere ad respondendum, licitè appellabit: quia coactio ad respondendum coram Judice incompetente tractum successivum habet, ac idcirco quocunque tempore licita ab illa est appellatio. *C. Ex parte tua. & ibi Panormit. ac Decius de Appellat.* Pariter, si Judex incompetens se competentem pronuntiaverit, licita erit appellatio. Eà verò omisâ sententia faciet jus inter partes, & perinde reputabitur, ac si à competente Judice lata fuisset. Videantur dicta suprâ *n. 23. & seqq.*

429. Infertur IV. Quòd prorogatio tacita non habeat locum in absente & contumace, qui nec per se nec per procuratorem comparet in judicio. Nam licet contumax interpretativè habeatur contumax in sui præjudicium *L. de atate §. qui tacuit ff. de Interrogat. in Jure faciend.* hîc tamen fictus consensus non sufficit ad inducendam prorogationem. *L. qui ex consensu C. de Episcop. audient. & ibi Bald. n. 7. Bart. in L. 1. ff. si quis in jus vocat. nonjer. & ibid. Alexand. colum. 6. n. 6. Paul. Castr. n. 2. Panorm. in C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 21. Marian. Socin. in C. significasti de Foro comp. n. 37. Jason in L. 2. ff. de Jurisdic. n. 37. aliique.* Ubi tamen pariter locum habet limitatio, quam modò posui *num. preced. in fine.* Similiter si Judex procedat per viam Inquisitionis, nunquam inducitur prorogatio: quia eo casu deest consensus partium, aut si quis adest, est is solùm interpretativus, qui non sufficit, ut modò dictum est. Et ita Bald. in *L. 1. C. Ubi de crimin. agi oport. in fine & in L. 1. C. ad L. Cornel. de Sicar. n. 2. Socin. L. 4. consil. 108. in fin. Alex. L. 6. consil. 216. num. fin. Curt. Jun. ad L. 1. ff. de Judic. n. 89.*

430. Infertur V. Ad prorogandam consensu etiam solùm tacito jurisdictionem semper esse necessarium aliquem actum positivum, ex quo consensus concludatur: cùm hîc non sufficiat sola taciturnitas & patientia. Ita cum Aretin. ac Anton. de Burzio Felin.

Felin. in C. Caterum de Judic. n. 5. Panorm. in C. ad petitionem de Accusat. n. 7. Bald. in L. si qui ex consensu C. de Episcop. Audient. n. 7. Paul. Castr. in L. 1. ff. de Judic. n. 6. Bartol. Dec. ac alij in L. si convenerit 18. ff. de Jurisdic. Maranta in Praxi judic. p. 4. dist. 12. n. 11. Menoch. L. 2. præsump. 19. per tot. Qui, aliique omnes, semper requirunt ad prorogandam jurisdictionem, vel litis contestationem, vel oppositionem exceptionis dilatoriae, similémve æquivalentem actum. Dissentit Petr. Barbosa in L. 1. ff. de Judic. art. 3. n. 8. censens, consensum sufficienter colligi per patientiam; si quis videlicet Judicem patiatur aliquid decernere contra ipsum, & non contradicat. Sed nec rationem vel jus aliquod pro sua opinione reliquis ferè omnibus DD. contrariâ adducit, maléque allegat Menochium cit. præsump. 19. hic enim actum aliquem positivum requirit. Vera tamen est ejus opinio in casu, quem paulò antè attuli n. 422.

§. V.

*An ad prorogandam Judici alieno jurisdictionem
requiratur consensus Judicis proprii ac
alieni.*

SUMMARIUM.

431. Ad prorogandam Judici alieno jurisdictionem non requiritur consensus proprii.
432. Nisi privilegium Fori integro alicui Ordini vel Statui hominum concessum sit. Aut proprius Judex privilegium habeat, ut sui subditi coram alio Magistratu conveniri nequeant.
433. Prorogandi jus hodie multum restrictum est.
434. Prorogari jurisdictio non potest, nisi Judici ejusdem Imperij aut Regni.
435. Ad prorogationem à tempore ad tempus opus est consensu Judicis, cui prorogatur jurisdictio.
436. Sufficit tamen tacitus.

437. Hoc semel præstito partes recedere nequeunt absque licentia.

431. Possè partes absque consensu sui Judicis competentis prorogare in se jurisdictionem alieno, seu non competenti, tametsi Judex ipsorum Ordinarius sit Rex, Dux, Marchio, Comes, aliùsve Magistratus perpetua Jurisdictione fungens, post Bartol. Bald. Roman. Paul. Castr. Alexand. Imol. Panorm. Præposit. ac alios tradunt Maranta in *Praxi Judic. p. 4. dist. 12.* Vant. *Tract. de Nullitat. tit. quib. mod. sent. null. defend. poss. à n. 76.* Schrader. *de Feudis p. 10. sect. 1. n. 137.* Vultejus in *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 66.* Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdic. c. 25. n. 46.* Gaill. *L. 1. observ. 40. n. 2.* Hilliger. ad Donell. *L. 17. c. 10. lit. N. Ummius disp. 4. ad Process. jud. thesi 18. n. 98.* Zanger. *de Exception. p. 2. c. 1. n. 127.* ac passim alij. Tum quòd quilibet privilegio fori privatis concessò renuntiare potest. *L. si quis in conscribendo C. de Pact. & L. 1. ff. si quis in jus vocat. non jer. L. si convenerit ff. de Jurisdic. C. significasti de Foro comp.* Tum quòd prorogatio jurisdictionis partibus consentientibus conceditur *L. 1. § 2. ff. de Judic. & L. 1. §. Et post operis. ff. de novi oper. nuntiat.* absque ulla mentione consensùs Ordinarij Judicis, quo relicto illæ se submittunt jurisdictioni Judicis aliàs non competentis. Tum denique, quòd, ut ajunt Matth. Stephani & Hilliger. *ll. cc.* litigantes Judici, quem adeunt, non dant jurisdictionem, sed in se tantùm exercendam admittunt, & sic remittunt jus, vi cujus præscriptione fori uti possunt contra Judicem non suum.

432. Excipiendus hìc est geminus casus. Primus est, quando privilegium fori alicui integro Ordini vel Statui hominum concessum fuit: tunc enim absque licentia proprij Superioris & Judicis Jurisdictione prorogari nequit, ut suprà diximus de Clericis & Regularibus SS. Pontifici immediatè subjectis. Alter est, quando alicui Magistratui vel Judici privilegium concessum fuit, ut ejus subditi coram alio Magistratu conveniri nequeant. Quale privilegium

gium Imperator concedere solet Statibus Imperij, Principibus, Comitibus, ac Nobilibus, ut videlicet ipsorum subditos nemo coram alio Tribunali in jus vocet. Quo casu si subditus coram alio Judice compareat, & in ejus Jurisdictionem consentiat, ex tali consensu partis non prorogatur Jurisdictio in præjudicium Domini facta. De quo Gaill. *L. 1. observ. 40. n. 2. § 3.* Wehner. *in Practic. observat. V. Ehehafften §. alio, Bocerus de Jurisdic. c. 7. n. 50.*

433. Universim hodie hoc prorogandi jus restrictum est & coangustatum, ut ait Bocer. *l. c. n. 49.* & Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdic. c. 25. n. 50.* Cùm enim hodiernis moribus Jurisdictiones coeperint esse patrimoniales aut feudales. *arg. tit. 1. §. Et quia vidimus tit. 13. § tit. seq. L. 1. Feudor.* ac à Statibus Imperij, Principibus, Ducibus, Comitibus, Civitatibus &c. jure proprio exercentur: idcirco hujusmodi Magistratus ac Judices non solum suis subditis ad alienum tribunal citatis inhibere solent, ne compareant, sed etiam eorum causas alibi jam introductas ad se avocare. Petr. Costald. *ad L. 1. ff. de Judic. Vultei ad L. 1. C. de Jurisdic. omn. Jud. n. 169.* Thom. Michaël *de Jurisdic. conclus. 148.* Duaren. *ad Tit de Judic. c. 8.* Stephani & Bocer. *ll. cc.* Verùm etiamnum hodie posse subditos alieno Judici liberè & absque consensu proprii Judicis Jurisdictionem prorogare, post Bartol. Imol. Alexand. Marant. Vant. Cravet. ac alios tenet Manzius *in Centur. Decision. Palatin. q. 97. à n. 11.* & Berlich. *p. 1. conclus. 5. n. 31.* ubi multis rationibus id firmat, séque ita judicio obtinuisse testatur. Neque immorandum hïc est; nam constat, leges prorogationem concedentes æquè, ac alias, contrariâ consuetudine tolli posse, possèque pariter privilegio Imperatorio iisdem derogari. Utrùm autem hïc vel alibi vel privilegium hoc, vel illa consuetudo detur, ad quaestiones facti pertinet, quas hïc persequi animus non erat. Duo tantùm notanda duxi. Primum est, quod modò dicebam *num. preced.* posteriorem opinionem non procedere quoad eos Status Imperij, aliósque Magistratus ac Judices, qui speciali privilegio muniti

muniti sunt, ut eorum subditi ab ipsorum tribunali ad aliud avocari nequeant. Alterum, etiam juxta primam sententiam prorogationem valituram, si proprius Judex subdito prorogandi licentiam dedit vel expressam, vel tacitam, videlicet prorogationem non prohibendo, aut eam jam factam causam ad se non avocando. Unde consequens est, etiam hodie magnam hujus tractationis de prorogatione jurisdictionis utilitatem esse, contra ac aliqui existimant.

434. Illud quoque magnopere controversum est inter DD. an prorogatio jurisdictionis absque consensu proprii Judicis locum duntaxat habeat, si uterque Judex, alienus videlicet, cui prorogatur jurisdictio, & proprius ac competens, sint sub eodem Imperatore, Rege, vel Republica; an verò illa fieri possit absolute, ac etiam alterius Regni vel Reipublicæ Judici. Prius illud tenent Bald. Paul. Castr. Bellamer. Panorm. Ant. de Butr. ac alij, quos allegant Petr. Barbosa in *L. 1. ff. de Judic. art. 3. n. 162.* & Oliva p. 3. *Fori Eccles. q. 14. n. 112.* hancque sententiam universali praxi receptam esse testatur Castro Lusitan. *decision. 2. n. 4.* Posterius tumentur Alexand. in *L. 1. §. Et post operis ff. de Novi oper. nuntiat. n. 20.* & Jason *ibid. n. 11.* Maranta in *Praxi judic. p. 4. diff. 12. n. 25.* Barbosa *l. c. n. 163.* ac alij. Hancque opinionem in puncto Juris veriore esse ait Joan. Faber in *L. si qui ex consensu C. de Episcop. Audient. n. 6.* Mihi prior opinio præplacet. Nam licet *L. 1. §. 5. ff. de Judic.* aliisque Juribus allegatis videatur universim potestas data subditis prorogandi jurisdictionem Judici alieno, cui vellent: apparet nihilominus, illas Leges solùm conditas pro subditis Imperij Romani, litigare in eodem volentibus, cum præsumendum non sit, Romanos Imperatores & Jureconsultos de Judicibus alterius Imperij cogitasse, eosdemque suam jurisdictionem ita jactare voluisse, ut subditis liberam facultatem relinquerent alterius Imperij vel Regni Judicem adeundi, cujus imperitiam corrigere aut injustitiam coercere Imperator non posset. Neque confunditur hæc sententia ex *C. significasti 18. de Foro com-*

compet. uti existimat Barbosa *l. c. n. 163.* quia ibi Pontifex solum interrogabatur de Clericis, & de his duntaxat respondit, eos alieno Episcopo sine consensu proprii Jurisdictionem prorogare non posse. Unde à contrario sensu non bene infertur, laicos, cui-cunque velint, posse in se eam prorogare absque consensu sui Judicis competentis.

435. Superest modò, ut etiam de consensu Judicis, cui jurisdictione prorogatur, agamus. Si prorogatio fit à causa ad causam, à persona ad personam, à loco ad locum, nec tacitus ejus consensus requiritur, sed sufficit, si non contradicat, sive sciat, sive ignoret, hanc causam, vel hos litigantes, aut hunc locum, ad suam jurisdictionem non pertinere: dummodo non reclamet aut protestetur, se nolle jurisdictionem exercere, nisi causa vel personæ litigantes ad se de Jure pertineant. Glossa in *L. 2. §. 1. ff. de Judic. V. Inhibita*, Bartol. *ibid. n. 6.* & Paul. Castr. Ant. de Butr. in *C. P. & G. 40. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 20.* Panorm. *n. 22.* Felin. in *C. de causis eod. n. 5. v. 7.* ac communis Interpretum in *cit. L. 2. & C. 40.* Itaque decidit Ulpian. *cit. L. 2. §. 1.* ubi, cum quæstionem hanc sic proposuisset: *Convenire autem utrum inter privatos sufficit, an verò etiam ipsius Prætoris consensus necessarius est?* Respondet: *Lex Julia ait, quò minus inter privatos conveniat, sufficit ergo privatorum consensus.* Ad prorogationem verò à tempore ad tempus asserunt, Judicis æquè ac partium consensum esse necessarium. Rationem discriminis dat Bartol. *l. c.* quia in prorogatione à persona ad personam, loco ad locum, re ad rem, Judex certus est, se esse Judicem, licèt ignoret, utrum in hos litigantes aut hanc causam Jure communi jurisdictionem habeat. Quantum verò attinet ad tempus, scit, se post lapsum termini sibi præfixi non amplius esse Judicem, ac propterea necessarium est, ut certior fiat, tempus sibi extendi prorogatione partium ac jurisdictionem tribui, quam aliàs nullam amplius haberet.

436. Sufficit tamen etiam in prorogatione à tempore ad tempus consensus Judicis tacitus, ut tradunt iidem DD. & patet ex dictis

Y y

dictis

dictis *n.* 418. Non requiri ad hunc tacitum consensum actum aliquem Judicis positivum, qualem requiri in partibus dictum est supra *n.* 430. sed sufficere, si habitâ prorogationis notitiâ non contradicat, sed partes coram se litigare patiat, asserunt Paul. Castr. *in cit.* L. 2. ff. de *Judic.* §. 2. Felin. *in C. causam qua de Sent. & re judic.* Butr. *in cit.* C. 40. de *Offic. & potest. Judic. Deleg.* Barbosa *l. c. art. 3. n. 9.* Sed non apparet, quomodo patientia Judicis dari possit absque actu aliquo positivo, quo vel respondeat, se ipsas velle audire, vel libellum oblatum recipiat, aut annotari faciat, quæ proponuntur &c. Quod si citati DD. velint, hoc ipso prorogatum ei esse Jurisdictionem, ita ut partes ipso invito subterfugere eam nequeant, dummodo dixerint, se in ipsum consentire, tametsi ipse nihil adhuc responderit, vel fecerit, recedendum ab ipsis existimo: cum non appareat, quomodo per solam suam taciturnitatem consentiat. Licet enim favorabile esse videatur, posse etiam in alienos subditos Jurisdictionem exercere, & in favorabilibus taciturnitas pro consensu habeatur: jus tamen dicere non tam commodum, quam onus est, ut dictum est supra *n.* 18. ac reverâ odiosum est jus etiam alienis dicere, quia laboriosum, & invidiæ proprii litigantium Judicis obnoxium. Unde non est, cur post aliquod silentium & nondum exercitum aliquem actum positivum non possit eos repellere. Si autem ipse non tenetur jus illis dicere, hoc ipso, quia nondum consensisse censendus est, non est ratio, cur non etiam partibus licitum sit eum deferere, seu, uti DD. loquuntur, poenitere: cum ipsi ante consensum & acceptationem jus nullum quæsitum sit. Aliud foret, si ipse esset litigantium Superior: hujus enim responsio expectanda est ob reverentiam, quam subditi ei debent. *arg. C. Bone 4. de Postulat. Prælat. §. Nec obstabit.* Cæterum ea, quæ modo de prorogatione à tempore ad tempus dixi, limitanda sunt juxta dicta supra *n.* 492.

437. Quemadmodum verò consensus Judicis, cui prorogatur jurisdictio, necessarius non est, nisi ad prorogationem à tempore

pore ad tempus, ut modò dicebam: ita pariter sine ejusdem con-
 sensu mutare voluntatem prorogandi, & liberè prorogationem,
 mutuo tamen consensu, omittere partes possunt, si illum non-
 dum adierunt. Postquam verò eum adierunt, isque consensit
 vel expressè, vel tacitè actum aliquem Judicis exercendo; v. g. ac-
 ceptando libellum aëtoris, admittendo exceptionem dilatoriam,
 terminum præscribendo &c. integrum illis amplius non est eo
 non requisito resilire, seu ejus Jurisdictionem declinare, vel ade-
 undo proprium Judicem, vel alteri cuiquam Jurisdictionem pro-
 rogando, ne auctoritas Magistratûs hac elusoria levitate contem-
 natur, & quia ei contumeliam facerent eum ipernendo, & ad a-
 lium eundo, ut ait Ulpian. *L. Litigatores 11. prin. ff. de Receptis,*
qui arbitr. receper. Si tamen omnino à lite discedere velint ea
 super re Judicem non adituri, facere id possunt ipso irrequisito ac
 etiam invito: quia, ut idem Ulpianus ex Celso ait *L. Hoc edicto*
1. ff. de Novi oper. nuntiat. §. Inde quæritur 10. non est periculum,
ne pactio privatorum jussu prætoris anteposita videatur: quid enim
aliud agebat prætor quàm hoc, ut controversias eorum dirimeret?
à quibus si sponte recesserunt, debet id ratum habere.

§. VI.

*An omnis Jurisdictio prorogari
possit.*

SUMMARIUM.

438. De Jure Canonico non tantum Ordinaria, sed etiam Delega-
 ta Jurisdictio prorogari potest.
 439. Quin etiam de Jure Civili.
 440. Nec solum ad universitatem causarum, sed etiam ad causam
 determinatam.
 441. Respondetur ad opposita.
 442. Prorogari potest etiam Criminalis Jurisdictio.

Y y 2

443. Non

443. *Non tamen Jurisdictio Revisorum Camerae, aut Judicum Aulicarum.*
444. *Solvuntur opposita.*
445. *Prorogari potest etiam Voluntaria Jurisdictio.*
446. *Non tamen quoad Legitimationem, quae profit extra legitimantis territorium.*
447. *Ratio exceptionis proponitur.*
448. *Prorogari juxta communem DD. nequit Voluntaria Jurisdictio à Magistratu, nisi majori Magistratui.*
449. *Neque absque consensu Ordinarij prorogari potest Jurisdictio Voluntaria sacra.*
450. *Exemplis illustratur assertio.*

438. Jurisdictionem propriam seu Ordinariam prorogari saltem in civilibus posse, indubitati Juris est. *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. L. si se subijciant. 1. L. Consensisse & L. De qua re 74. ff. de Judic. L. 4. C. ubi caus. Fisc. L. Inter 20. ff. ad municipal.* Nisi quòd ejus prorogatio à tempore ad tempus fieri nequit, ut dixi suprà n. 402. Pariter certum videtur, de Jure Canonico (quidquid opponat Ummius *disp. 4. ad Process. Judicial. thesi 17. n. 93.*) prorogari posse Jurisdictionem Delegatam. *C. cum olim 32. & C. P. & G. 40. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Nisi quòd à persona ad personam prorogatio fieri nequit. *cit. C. 40. exceptis personis, quæ per accidens tantum in judicium veniunt, ut si tertia persona, cujus interest, jus suum proponat coram Delegato: ad hanc enim extendi Jurisdictionem etiam delegatam sumitur ex C. cum super 17. de Sentent. & re judic. ac cum Panorm. Butr. ac Barbat. tradit Laym. in C. cum super 23. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 1. & in cit. C. 40. n. 3.* Ratio obvia est: quia Delegato ea omnia concessa sunt, sine quibus demandata causa expediri non potest. *C. 5. & 21. eod.* At expediri debitâ ratione & justè non potest, nisi etiam tertius, qui suâ interesse dicit, audiatur. Hinc Jurisdictionem exercere potest in eos, qui eam impedire aut turbare volunt, uti sumitur ex *C. 1. eod.* Eadèmq; est ratio de Fidejussore: nam etiam iste à Delegato con-

compelli ad satisfaciendum potest. Præterea Jurisdictionem delegatam ad universitatem causarum prorogari à persona ad personam posse, cum verisimilitudine docet Glossa in cit. L. 1. ff. de Judic. V. qui tribunali: cum hæc Jurisdictio Ordinariæ comparetur, Jurisdictio autem Ordinaria partium consensu ad personas alioqui non subjectas prorogari potest.

439. An verò jurisdictio mandata prorogari etiam de Jure Civili possit, magnâ contentione disputant Legistæ, ita ut spectato numero ac auctoritate pro oppositis opinionibus stantium quidquam decidi nequeat. Mihi placet affirmantium sententia, & quidem assero, de Jure Civili jurisdictionem delegatam probabiliter etiam de persona ad personam prorogari posse. Quia Jura, quæ prorogationem concedunt, sine discrimine inter Ordinariam & Delegatam loquuntur. At sermo generalis omnes species complectitur. L. 9. §. 1. ff. quod metûs caus. Nec ullibi Delegatam excludunt. Imò satis expressè includunt. Nam ait Ictus L. 1. ff. de Judic. Cuiusvis Judici jurisdictionem prorogari posse: si cuiusvis, ergo etiam Delegato. Quin ibidem non obscure distinguit inter Ordinariam & Delegatam, dum ait: *Inter consentientes cuiusvis Judicis, qui tribunali præest, vel aliam jurisdictionem habet.* Ubi per Judicem, qui tribunali præest, videtur designari Ordinarius, qui propriè tribunal habet; per eum, qui aliam jurisdictionem habet, Delegatus. Nec enim apparet, quis alius per posteriorem, qui tribunal non habet, intelligatur, quàm Delegatus. Aut si etiam alius intelligatur, Delegatus saltem non excluditur, cum & iste jurisdictionem habeat, ut patet ex L. More §. ff. de Jurisdic. Favet quoque textus L. 2. §. 2. ff. eod. ubi idem Ulpian. ait: *si & Judex ad tempus datus, & omnes litigatores consentiant: nisi specialiter principali jussione prorogatio fuerit inhibita, possunt tempora, intra quæ jussus litem dirimere, prorogari.* Per Judicem autem ad tempus datum vel intelligitur Delegatus, aut si Ordinarium etiam significari dicamus, cui tamen certum tempus definiendæ causæ constitutum sit, benè infertur, quòd si

Judex, cujus jurisdictio ad certum tempus restricta est, nihilominus ultra illud eam extendere potest, etiam Delegatus suam, quamvis alias limitatam ad certum tempus & personas, eam ad alias cum earum consensu porrigere possit.

440. Accedit, quod Delegatus vice ejus fungitur, qui delegavit. *L. 3. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdict.* & *L. solet 16. ff. de Jurisdict.* Ut ergo Delegantis Jurisdictio prorogari potest, ita quoque Delegati: cum una ferè eademque sit jurisdictio. *L. 1. §. 1. & L. pen. ff. de Offic. ejus, cui mandata est Jurisdict.* Hinc non videtur admittenda distinctio eorum, qui asserunt, posse quidem prorogari Jurisdictionem, quæ delegata est ad universitatem causarum; non tamen eam, quæ mandata est ad certam causam. Nam cum etiam Judicis, qui propriam & ordinariam habet Jurisdictionem in certas tantum personas, aut certæ causæ speciem, prorogari Jurisdictio possit, ut patet ex *L. 1. C. de Jurisdict. omn. Judic.* non apparet ratio, cur non etiam illius Jurisdictio prorogari possit, qui eam habet mandatam ad certas solum causas & personas.

441. Neque obstat, quod obijcit Bartol. *ad cit. L. 1. ff. de Judic. n. 6.* à limitata causa limitatum produci effectum. Nam & Ordinaria Jurisdictio ad certas tantum personas ferè limitata est, ac nihilominus ad alias prorogari potest. Unde solum sequitur, quod nec hæc, nec illa adversus invitas & non consentientes personas extraneas exerceri possit; non verò, quod exerceri nequeat in consentientes. Illud porrò captu difficile est, quod asserit Matth. Stephani *L. 1. de Jurisdict. c. 21. n. 26.* etiam delegatam Jurisdictionem à tempore ad tempus prorogari non posse; posse tamen prorogari tempus, intra quod Judex dirimere litem jussus est. Fieri enim nequit, ut prorogetur hoc tempus, quin simul prorogetur Jurisdictio, quam si Judex non haberet, post illud tempus à Superiore præscriptum procedere in causa non posset.

442. Æquè magna, aut etiam major controversia est de Jurisdictione Criminali, utrum videlicet prorogari possit. Affir-

mant

mant Bartol. Panor. Marian. Socin. aliique complures, quos refert, & sequitur Petr. Barbosa in *L. 1. ff. de Judic. art. 4. n. 2.* idque communi DD. opinione confirmatum esse ait Gaill. *L. 1. de Pace publ. c. 12. n. 10.* & Bocerus *de Jurisdic. c. 7. n. 23. §. Caterum.* Negant Baldus, Hippolyt. Jas. ac alij, quos allegat Barbosa *l. c. n. 3.* & Maranta in *Praxi Judic. p. 4. dist. 6. n. 60.* Sequuntur Bocer. *l. c. Vult. ad L. 1. C. ubi de crimin. agi oport. n. 30.* Umm. *ad Process. Judic. disp. 4. thesi 17. n. 94.* Mihi prima sententia, ut communior est, ita probabilior videtur. Nam ex una parte Jura prorogationem permittentia non distinguunt inter Jurisdictionem Civilem & Criminalem. Ex altera verò rationes, quæ pro negativa afferuntur, non concludunt: quas tamen discutere operæ pretium non esse videtur, tum quòd hodiernis moribus Rei criminum ibi judicantur, ubi deprehenduntur, ut dixi suprà *n. 149. §. 150.* & sic vix locus esse poterit prorogationi in criminalibus: tum quòd hodie contra criminosos ferè proceditur per viam Inquisitionis. Fatentur autem etiam illi, qui in criminalibus concedunt prorogationem, eam locum non habere, quando per inquisitionem proceditur, cum desit persona actoris, quæ in prorogationem unà cum reo consentire deberet. Quæ tamen ratio non convincit, cum ibi, ubi non est contradictor, sufficiat ad prorogationem consensus unius, ut mox dicitur *n. 445.* Præterea non pauci eorum suam opinionem ita restringunt, ut dicant, eam solum procedere quoad præjudicium partis, non verò quoad præjudicium Judicum, quibus de Jure competit jurisdictio in delinquentem: hos enim non obstante prorogatione posse procedere, & iterum de crimine cognoscere, illudque punire, ne occasio detur fraudibus. Unde ex hoc quoque capite patet, hanc de prorogatione Jurisdictionis criminalis quæstionem parum utilitatis habere.

443. Similis ferè quæstio est, an jurisdictio Revisorum Cameralium prorogari possit. Multum hinc referre existimant Bocer. *de Jurisdic. c. 7. n. 24.* ac alij, sítne hæc jurisdictio Ordinaria,

ria, an Delegata? Ordinariam facit Gaill. *L. 1. observat. 54. n. 1.* Quod & Bender. *de Revision. concl. 4. n. 31.* & Vultei. *ad L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic. n. 90.* verissimum esse opinantur, si ipsi Status Imperij, quibus ex ejusdem Ordinatione visitatio, seu revisio competit, considerentur. Controversum magis est, an quoque, qui à Statibus, quos revidendi ordo tangit, mittuntur, ordinariam jurisdictionem habeant. Negat Bender. *cit. n. 31.* Affirmat Gaill. *L. 1. observat. ult. n. 6.* Sed tamen si delegatam diceremus, ex hoc capite non impediretur prorogatio, cum hæc locum etiam in delegata jurisdictione habeat, ut paulò antè dictum est *n. 439.* Alio tamen ex capite dicendum videtur cum Bocero *l. c. §. Ceterum, Vultei l. c. n. 97.* ac Ummio *ad Proceff. Judicial. disp. 4. thesi 17. n. 93.* prorogari non posse, quia videlicet Revisores à Statibus Imperij ad hoc solum mittuntur, ut Revisionum duntaxat causis in sententijs in Camera Imperiali datis operam navent, uti patet ex *Ordinat. Cameræ Imper. p. 1. tit. 50. & p. 3. tit. 53.* Idem de Judicum Austregarum jurisdictione statuunt Vultejus *l. c. n. 86.* Bocer. *cit. c. 7. n. 26* & Ummius *l. c. cum certum sit, quòd Austregarum judicium, de quo supra n. 339. & seqq.* ex singulari gratia Statibus aliisque immediatis subditis Imperij concessum sit. Ut adeò si prorogationem hinc admittamus, id si non contra, certè præter mentem Imperatorum & reliquorum Imperij Statuum facturi simus. Accedit, quòd hoc judicium ad unam aliquam, aut plures quidem, sed numero definitas causas pertinet, quòdque Judices Austregarum hæc certi sint, sed eligantur vel Imperatoris vel partium arbitrio, quoties inter Imperij Status lis quædam orta est, ut arguit *Ordinatio Cameralis part. 2. tit. 2. 3. & 4. & docent Gaill. L. 1. observat. 1. ac Mynfinger. cent. 1. observat. 91. & cent. 5. observat. 1. 444.* Neque obest, quòd juxta *L. 1. C. de Jurisdic. omn. Judic.* Jurisdictio Procuratoris Cæsaris, tamen si pertineat solum ad Fiscum causam, quæ vertitur inter Fiscum & privatum, prorogari nihilominus ad alias causas potest. Hæc enim Jurisdictio pertinet

net ad integram aliquam speciem causarum: illa verò Revisorum & Judicum Austregarum magis restricta est, & ad causas duntaxat certarum personarum circumscripta, ac proinde non extendenda ad alias *arg. L. in agris limitatis* 16. ff. de *acquir. rerum dom.* Si quis tamen prorogare Jurisdictionem Judicum Austregarum vellet, non ut Jurisdictionem Judicibus Austregarum propriam, sed ut eam, quam suis in territorijs habent, exerceant, jure subsisteret hujusmodi prorogatio, ut benè observat Bocerus *l. c. n. 27. §. si qui tamen.*

445. Haecenus de prorogatione Jurisdictionis Contentiosæ egimus. Videndum nunc est, an idem statui debeat de Voluntaria, ad quam pertinet emancipatio, datio Tutoris & Curatoris, insinuatio testamentorum, donationum &c. Hanc quoque prorogari posse contra Andr. Siculum aliósque nonnullos tradunt Bald. in *L. Secundum C. de Donation. lect. 2.* Paul. Castr. *L. 1. consil. 84. n. 4.* Felin. in *C. Caterùm de Judic. n. 2.* Anton. in *C. Pastoralis de Offic. Ordinar. n. 4.* ac passim alij, idque desumunt ex *L. 1. C. de Emancipat. liberor. L. Emancipari ff. de Adoption. L. 2. ff. de Offic. Proconsul. L. Etiam §. fin. ff. de Manumiss. vindict.* Neque obest, quod contrariæ opinionis DD. ajunt, in prorogatione requiri consensum duarum partium; in prorogatione autem voluntariæ non dari duas partes, sed tantum unam, quæ petit hanc in se jurisdictionem exerceri. Respondetur enim, requiri consensum partium, si partes dentur, quæ inter se contendunt; secus si non sit contradictor. Hinc etiam ad prorogandam jurisdictionem voluntariam non sufficit consensus unius, si quispiam adest, cujus interfit non exerceri hanc jurisdictionem; v. g. non approbati donationem, quam unus insinuat, eò quòd illa tertio alicui præjudicet; aut non absolvi excommunicatum, antequam læso satisfaciatur. Pariter non obstat textus *L. penult. §. ult. C. de Emancipat. liberor.* ubi dicitur, adeundum in liberorum emancipatione esse Judicem competentem. Respondetur enim, Judicem quamvis alias incompetentem fieri competentem per pro-

rogationem jurisdictionis, dummodo jurisdictionem jam antè habeat in eo genere, in quo ipsi prorogatio fit.

446. Excipiunt tamen hîc DD. Legitimationem. Nullus enim Princeps, inquiunt, potest natalibus restituere, vel legitimum efficere non subditum, quoad bona intra alterius Imperij aut Regni limites existentia, vel quoad honores ac dignitates extrâ conferendas, etiam ex consensu legitimorum filiorum, quibus præjudicium fit, uti cum Ancharan. Panorm. Anton. Dec. Alexand. ac communi aliorum tradunt Covarr. *de Matrim. p. 2. c. 8. §. 8. n. 43.* & Pacian. *L. 2. de Probation. c. 18. n. 20.* Colligitur ex *C. per venerabilem v. Insuper Qui filij sint legit.* ubi Romanus Pontifex profitetur, se legitimare filios Regis Franciæ, quòd id fiat sine alterius injuria, cum Rex ille quoad temporalem jurisdictionem nulli sit subjectus. Ratio intrinseca est: quia jus legitimandi competit Imperatori ac Regibus, quibus legitimandi subsumunt, in signum subjectionis. *cit. C. per venerabilem, & Authent. quib. mod. natural. eff. sui §. illud.* Eaverò, quæ hac ratione Principi reservata sunt, non potest subditus ipsi tollere. Affirmat quidem Joan. Crottus apud Covarr. *l. c. n. 44.* communem esse opinionem, posse à Principe concedi legitimationem his etiam, qui subditi non sunt, etiam ratione bonorum extra ipsius Principis jurisdictionem existentium, dummodo adsit consensus illorum, quibus talis legitimatio præjudicat. Mihi tamen invenire non licuit DD. qui sint hujus opinionis; multò minùs plures, qui eam communem efficiant. Quamquam autem vera sint, quæ modò dixi à communi DD. de Legitimatione tradi: non tamen sunt exceptio à regula num. præced. positâ. Nam dum DD. ex *cit. Juribus* asserunt, voluntariam quoque jurisdictionem prorogari posse, id solum videntur velle, quòd prorogatio fieri possit ab uno Judice ad alterum, si in territorio ejusdem Principis existant, v. g. in eodem Regno aut Republica; non verò, quòd subditi unius Regni possint adire Judicem alterius Regni, suo prorogantium Principi non subjecti, ut patet ex *ijs, quæ tradunt Bartol. in L. 1. §.*
Et

Et post operis ff. de Novi oper. nunciat. Alexand. ibid. colum 3. Capyc. decis. 9. n. 3. & ex ijs, quæ supra n. 434. de prorogatione Jurisdictionis Contentiosæ tradidi. Est tamen adhuc specialis ratio quoad legitimationem, ita, ut relicto Comite Palatino Pontificio aut Cæsareo, aut Judice specialem facultatem ad legitimandum habente, alius, qui eam non habet, adiri pro restitutione natalium nequeat, tametsi in eodem Regno vel Imperio existat uterque Judex: tum quòd jus legitimandi Principi supremo competit in signum subjectionis, quâ ipsi teneantur subditi, ut modò dictum est: tum quòd Magistratus ille, qui legitimandi potestatem à Principe non habet, non habet jurisdictionem in illo genere causæ, in qua ipsi proroganda foret jurisdictio; quod tamen juxta dicta n. 406. ad prorogationem necessarium est.

447. Plerique insuper, qui Jurisdictionem Voluntariam prorogari posse contendunt, id ita limitant, ut dicant, tametsi Jurisdictio Contentiosa prorogari possit Judici, qui est minor prorogante L. Est receptum 14. ff. de Jurisdict. L. Ille à quo 13. §. Tempestivum 4. ff. ad Senatusconsul. Trebellian. Voluntariam tamen, etsi fieri possit à privatis, fieri non posse à Magistratu, nisi is, cui prorogat, sit major prorogante. Quia apud eum, cui par est imperium, manumittere non possumus, ut ait JC. L. 14. ff. de Manumission. Et apud Collegam suum prætor manumittere non potest. L. apud filiumfam. 18. §. 1. ff. de Manumissis vindictâ. Rationem diversitatis dant Bocerius de Jurisdict. c. 7. n. 16. ac alij, quòd licitum sit, actus contentiosæ Jurisdictionis per alium exercere, non autem voluntariæ Jurisdictionis negotium. L. Post mortem 25. §. Neque adoptare ff. de Adoption. ibi: neque adoptare neque adrogare quis absens, nec per alium ejusmodi solemnitatem peragere potest. Verùm hinc tantum sequitur, quòd actus legitimus & solemnus, qualis est adoptio & arrogatio, fieri nequeat à privatis alieno nomine & coram privato: non verò, quòd non coram Magistratu. Aliàs neque privati prorogare jurisdictionem alieno Magistratui possent, & nec Prætor apud Consulem manumittere posset; quod tamen fieri posse

Paulus *cit. L. 14. ff. de Manumission.* aperte asserit. Itaque dicendum videtur cum Ummio *l. c. n. 92. in fin.* Jureconsultos *cit.* Juri- bus considerasse dignitatem Magistratus, quasi illa minueretur, si Magistratus coram pari vel minore Magistratu actum legitimum expediret. Verum etiam hæc ratio manca est: quia alias Magistratus alteri pari aut minori neque Contentiosam Jurisdictionem prorogare posset: quod tamen fieri posse constat ex *cit. L. 14. ff. de Jurisdic. & L. 13. §. 4. ff. ad SC. Trebell.*

448. Sed & Jurisdictio Sacra Voluntaria hæc excipienda est. Neque enim absque licentia Ordinarij seu proprij Superioris prorogari potest, ut uno ore tradunt Canonistæ ex *C. Significasti 18. de Foro Compet.* ubi licet sermo sit tantum de Clericis & de Jurisdictione Contentiosa, concors tamen DD. interpretatio extendit ad Voluntariam, ac etiam ad Laicos, ita ut nec isti alieno Episcopo vel Parocho eam in se prorogare valeant absque licentia proprij, saltem quoad Sacramenta. De quo fuse Suar. *Tom. 2. de Religion. L. 6. c. 12.* & Sanchez *in Decalog. L. 4 c. 39. n. 29.* Hinc Sacerdos alienos subditos quantumvis rogantes, seque subijcientes, extra casum necessitatis, absolvere à peccatis nequit absque licentia proprij ipsorum Parochi, Episcopi, Generalis Vicarij &c. *C. Omnis utriusque Sexus de Pœnit. & remission.* & ibi DD. Eadem est ratio de alijs Sacramentis. Eadem de assistentia in ipsorum matrimonijs, seu copulatione, ut vocant. Trident. *sess. 24. c. 1. de Reform. Matrim.* Quod si absque illa licentia alienos subditos absolvat, vel ipsorum matrimonijs assistat, actus ne quidem validus erit.

449. Episcopus quoque alienis subditis absque licentia proprij Episcopi conferre Ordines licite non potest, tametsi illi consentiant ac petant. *C. Nullus Episcopus 3. de Paroch.* Trident. *sess. 23. c. 8. de Reform.* Neque Sacramentum Confirmationis iisdem conferre. *Can. Interdicimus 16. q. 1.* Neque (ut nonnulla exempla afferamus) dispensare in impedimentis Matrimonij, in quibus cum subditis proprijs dispensare valet. Nec in Irregularitate ex delicto

delicto occulto contractâ, vel Votis, Juramentis &c. Imò nec Archiepiscopus cum subditis suorum Suffraganeorum, quamvis volentibus, dispensare potest, vel eosdem absolvere: cum subditi ipsius non fiant nisi per appellationem. *C. Pastoralis de Offic. Ordin.* Quæ vera sunt, tametsi subditus alienæ Diocesis in hac peregrinetur: absolutionem enim, vel dispensationem impetrare nequit, ut ostendit *Suar. l. c. n. 10.* nisi hîc quasi domicilium constituat. Poterit tamen Episcopus alienis subditis Beneficia sibi subiecta conferre. *C. ad decorem s. de Institution.* Qua ratione mox fiunt ejus subditi. *C. cum nullus de Tempor. Ordinat. in 6.* Possent vero Regulares Exemptos in se prorogare Episcopo Jurisdictionem Voluntariam, dixi supra n. 415.

§. VII.

In quibus Causis prorogari Jurisdictio possit.

S U M M A R I U M.

450. *Judici laico prorogari Jurisdictio Spiritualis nequit.*
 451. *Neque Episcopo alieno sine licentia proprij.*
 452. *Clerici alieno Episcopo sine consensu proprij nec in profanis causis prorogare jurisdictionem possunt.*
 453. *Possunt vero Laici Judici Ecclesiastico in causa etiam profana.*
 454. *Victi coram eodem non possunt appellare ad Judicem secularem.*
 455. *In causa Appellationis non habet locum prorogatio.*
 456. *Nec in Feudali.*
 457. *Nec in illis, quæ sunt reservata Principi.*
 458. *Aut, quas iste ad se advocavit.*
 459. *Multiplex advocandi modus affertur.*
 460. *Si advocatio facta est favore publico, non potest in causa advocata Judici inferiori prorogari jurisdictio.*
 461. *Secus, si facta est in favorem partium.*

450. Certum est, & receptum apud omnes Theologos, Canonistas, & Legistas, etiam Heterodoxos, non posse Judicis profani Jurisdictionem prorogari in causis spiritualibus vel spirituali annexis, tametsi qui prorogare velint, sint laici: neque ad hoc licentiam dare posse Episcopum. Ratio patet: quia, ut supra resolvi *n. 406.* prorogatio locum non habet in causis, de quibus Judex prorogatus inter suos subditos cognoscere non potest: non enim hæc esset prorogatio, sed Jurisdictionis concessio. At Judex secularis non potest cognoscere inter subditos de causis spiritualibus vel spirituali annexis, cum sit omnino incapax & incompetentens ad cognoscendum de illis. *C. Decernimus 2. & C. Quanto 3. de Judic. C. Tuam de Ordine Cognition.* Quam inhabilitatem partes tollere non possunt, ut per se patet. Nec etiam Episcopus causas hujusmodi laicis committere potest. Panorm. *in cit. C. 2. n. 4. Felin. n. 6. & 8. Decius n. 5. v. secundo non obstat.*

451. Sed neque laici prorogare Jurisdictionem alieno Episcopo possunt sine licentia proprii in causis, ut vocant, Sacramentalibus, id est, quoad Sacramenta, ut videlicet ea ab alieno Episcopo percipiant, prout constat ex dictis *n. 448.* An autem possint in alijs causis spiritualibus non Sacramentalibus, quales sunt causæ Decimarum, Juris Patronatûs &c. controversum est. Affirmant Panorm. *in C. Significasti de Foro comp. n. 15.* Felinus *ibid. n. 1.* Decius *ibid.* aliique, quos allegant Petr. Barbosa *in L. 1. ff. de Judic. art. 3. n. 206.* & Oliva *de Foro Ecclesiæ p. 3. q. 14. n. 83.* Rationem dant: quia *cit. C. Significasti* solum Clericis prohibetur, ne alieni Judicis Ecclesiastici Jurisdictionem in se prorogent. Laicis autem nec ibi nec alibi id prohibitum est. Verum prohibitio ista etiam quoad laicos contineri videtur *C. 3. de Parochis & alien. Parochian.* ubi dicitur: *nullus Episcopus alterius Parochianum judicare presumat: nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare potest.* Ubi paritas instituitur inter collationem Ordinum Ecclesiasticorum, & inter causarum cognitionem: atqui certum est juxta dicta *n. 449.* non posse Episcopum alienos subditos ordina-
re

re absque consensu proprii ipsorum Episcopi: ergo eosdem nec poterit judicare. Eadem habentur *Can. Nullus 1. 9. q. 2.* Unde etiam laicos in nulla causa prorogare alieno Judici Ecclesiastico Jurisdictionem sacram absque consensu proprii posse, tenent Hostiens. & Joan. Andreas in *C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. Deleg.* Idemque Hostiens. in *Summa Tit. de Foro comp. n. 14. V.* Et numquid laicus, Ant. Butrio in *cit. c. significasti n. 10.* Geminian. ac alij. Addit Oliva *l. c. n. 84.* ita praxi observari.

452. A fortiori Clerici alieno Episcopo absque consensu proprii nec in spiritualibus nec in profanis causis Jurisdictionem prorogare possunt: cum hoc ipsis expressè sit prohibitum, ut fufius dictum est supra *n. 412.* Idemque tenendum est de Regularibus aliisque quibuscunque personis Ecclesiasticis juxta communem DD. excepto casu, de quo supra *n. 415.* Et quidem sive laicus in causa sacra, sive Clericus in sacra aut profana, jurisdictionem absque consensu proprii Judicis Sacri alteri prorogent, prorogatio, & per consequens processus & sententia non valebunt. Ubi enim deficit jurisdictio, ibi invalidus est processus & sententia. At deficit jurisdictio, ubi prorogatio locum non habet, cum dari illa nequeat, nisi per prorogationem legitime factam. Ita tenet Panorm. in *cit. C. significasti de Foro compet. n. 21.* ubi dicit esse communem. Quin communis pariter receptaque doctrina est contra Glossam in *cit. C. significasti V. Clerici,* non convalescere & validari sententiam ab alieno Judice Ecclesiastico latam, tametsi postea accedat rati habitio proprii.

453. Sed jam quæstio superest de Laicis, utrum in causa temporali ad Judicem laicum pertinente, hoc relicto, Judici Ecclesiastico prorogare iurisdictionem possint. Possè supponit Mindanus *L. 1. de Process. formand. c. 11. n. 4. & 5.* ac passim alij, nullo, de quo mihi constet, negante, & solo Bocero dubitante. Obstare tamen videtur textus *C. Ex tenore 11. de Foro compet.* ubi cum quædam femina causam profanam introduxisset apud Judicem Ecclesiasticum, ad querelam Comitum Britanniarum causa ad ipsum

requis-

remissa fuit tanquam ad Judicem competentem. Nec causas profanas etiam Viduarum recipi à Judice Ecclesiastico vult ibidem Pontifex, nisi ipsis à Judice Seculari negetur justitia. Verùm ibi fermo est solùm de ea Vidua, quæ causam profanam absque consensu adversarij proposuit coram Tribunali Sacro. Unde nihil obstat, quò minus laici mutuo consensu possint in causis etiam profanis adire Judicem Sacrum. Præcipuè cum olim, & quidem primis etiam Ecclesiæ Seculis Episcopi passim causas etiam profanas inter laicos deciderint, uti patet ex Concilio Carthagin. III. *Can. 9.* qui refertur *Can. Placuit 43. 11. 9. 1.* Anacleto Pontifice *epist. 1. in fin.* & *L. 1. C. Theodos. de Episcopali Judicio*, ubi Constantinus statuit, ut *quicumque litem habens, sive possessor sive petitor erit, inter initia litis, vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum jam cœperit promi sententia, judicium eligit Sacrosanctæ Legis Antistitis, illico sine aliqua dubitatione, etsi alia pars refragetur, ad Episcopum cum sermone litigantium dirigatur.* Eandem jurisdictionem sequentibus Seculis exercuisse Episcopos apud Visigothos, constat ex Cassiodoro *L. 3. epist. 37.* nec non apud Gallos ex *L. 7. Capitul. 107.* Et S. Augustin. *in Psal. 118.* & *epist. 147.* fâteretur, laicorum lites ad fastidium & magnâ suâ molestiâ ad seidentidem deferri, & judicari. Idem de se testatur S. Ambrosius *epist. 24.* Complura alia hac super re congerunt Baronius *ad annum Christi 57. n. 24.* Filescus *in C. 1. de Offic. Judic. Ordin.* Rouselius *L. 6. Histor. Pontifi. Jurisdic. c. 1. § 2.* Josephus Stephanus *de Potest. Clarvium L. 1. c. 12. n. 9.* Germonius *L. 2. Sacr. c. 12. § 13.* Emman. Gonzalez *in cit. C. 1. de Offic. Judic. Ordin. n. 6. & in C. 2. de Judic. n. 7.*

454. An verò laicus à sententia Judicis Ecclesiastici, cui in causa profana jurisdictionem prorogavit, provocare possit ad Judicem secularem, dubitatur. Affirmit Mindanus *l. c.* tum quòd renunciatio Fori competentis, uti omnis alia renunciatio, odiosa est, ac idcirco ultra mentem renuntiantis non extendenda. *L. 1. ff. si quis in jus vocat. nonjer. & L. eum 13. ac L. ult. ff. de Jurisdic. tum*

tum quòd reductio cujusvis rei ad statum pristinum est favorabilis. *L. Voluntate 10. ff. quib. mod. pign. vel hypotheca sol. L. Si unus §. Pactus ff. de Pactis.* Verùm hæc opinio rejicienda est. Nam appellatio non datur, nisi ad Judicem superiorem illo, à cuius sententia appellatur. *L. 1. §. penult. ff. de Appellat. L. 1. prin. ff. Quis & à quo appelletur. C. Dilecti 66. de Appellation.* At Judex secularis non est superior Judicis Sacri. Forètque admodum absurdum & monstrosum, ut ait Bocerus *de Jurisdic. c. 7. n. 39.* sententiam datam à Judice Ecclesiastico, postmodum per appellationis viam censuræ subjici Judicis secularis. Accedit, quòd juxta *C. Si duobus 7. §. Denique de Appellat.* à Civili Judice, qui non est de temporali jurisdictione Ecclesiæ, appellari non potest ad Papam. Multò igitur minùs à Judice Sacro appellari poterit ad secularem. Neque valet prior illa ratio Mindani: nam etsi renuntiatio sit de se odiosa, non tamen derogari debet Juri communi, quo statutum est, ut appellatio fiat ad Superiorem, qualis, ut dixi, respectu Ecclesiastici non est laicus. Neque secunda: est enim intelligendum illud axioma de reductione rei ad pristinum statum, de ea re, quæ Jure permittente ad pristinam suam causam redire potest; non de alia. *argum. L. Adeo 7. §. cum quis ex aliena v. est tamen. ff. de Acquir. rer. domin. §. cum aliena v. & post multam Inst. de Rer. division.* Pariter non valent rationes Bocerii *l. c. n. 35.* in dubium vocantis, an laicus in causa profana prorogare possit jurisdictionem Judicis sacri. Ut Ecclesiastici litigatores, ait, sua in causa prorogare nequeunt jurisdictionem secularem, ita vicissim nec laici in sua causa seculari prorogare jurisdictionem Ecclesiasticam posse videntur. Sed mala est hæc sequela. Ideò enim seculari Judici Clericus prorogare in se jurisdictionem nequit, quia is jurisdictionem spiritualem, qualis requiritur ad judicandum Clericum, nec habet, nec ejusdem, absque concessione SS. Pontificis, est capax. Est verò capax jurisdictionis in causis profanis Judex Ecclesiasticus, & constat, eam à Prælati Ecclesiæ passim exerceri. Addit, Clericis vetitum esse se immiscere

A aa

negotijs

negotijs secularibus *Can. Episcopus dist. 88. nec Ecclesiasticos secularia negotia curare. Can. 1. § seqq. 21. q. 3.* Verùm hoc intelligendum est de casu, quo id fieret absque iusta & rationabili causa, & nisi aliud suadeat charitas. Aliàs dicendum foret (quod esset impium dicere) S. Ambrosium, S. Augustinum, aliòsque sanctissimos Ecclesiæ Præsules, peccâsse causas profanas suorum Dioecesanorum decidendo, quas frequentissimè deciderunt, ut ostensum est *num. preced.*

455. Hucusque de causis Ecclesiasticis quoad Judicem secularem, & de secularibus quod Judicem Ecclesiasticum: nunc universim de causis Judici utrique communibus agendo dubitatur, an in causa appellationis locum habeat prorogatio, seu utrùm relicto superiore Judice, ad quem provocandum de Jure foret, quispiam alius adiri possit. Negandum est cum Baldo *ad tit. de Pace Constantiæ col. 13. V. secundum mores. Alexand. in Addition. ad Bartol. in L. 2. prim. ff. de Judic. Speculat. Tit. de Appellat. §. Nunc tractemus V. Quid si defacto. Felin. in C. P. & G. de Offic. & potest. Judic. Deleg. n. 7. Maranta in Praxi Judic. p. 4. dist. 12. n. 22.* aliorumque communi. Quia appellatio fieri gradatim debet, hoc est, à Judice inferiore ad superiorem. *L. 1. §. penult. ff. de Appellat. & L. 1. princ. ff. Quis & à quo appelletur. C. Dilecti 66. de Appellat. L. Imperatores 21. ff. eod.* Nihil tamen obstat, quò minus relicto Judice inferiore primæ instantiæ prorogari jurisdictio possit Judici appellationis, & coram ipso in prima instantia agi. Nec enim in tali casu datur appellatio, quæ gradatim facienda est, sed agitur prima instantia, in qua, paucis casibus exceptis, licita est prorogatio, & reus juri suo, videlicet fori præscriptioni, libere renuntiare potest. *L. penult. ff. de Pact. L. si quis in conscribendo § 1. C. de Episc. & Cleric.*

456. Similiter dubitatur de causa Feudali, an scilicet in ea prorogari jurisdictio possit alieno vel feudali vel allodiali Judici. Affirmant aliqui, quos tacito nomine refert Bocer. *de Jurisdict. c. 7. n. 30.* Negat communissima DD. testaturque Olivap. 3. de Foro

Foro Eccles. q. 14. n. 115. se nullum contradictorem invenisse. Mihi quoque non licuit ullum invenire. Rationem dant: quia §. ult. tit. 55. L. 2. Feud. ait Frideric. Imperator: *Si inter duos Vasallos de Feudo sit controversia, Domini sit cognitio, & per eum controversia terminetur.* Quin dubitat Schraderus p. 10. de Feud. sect. 3. n. 133. utrùm etiam consentiente Feudi Domino prorogatio in causa feudali fieri possit, adductis non paucis rationibus: quæ tamen tanti ponderis esse non videntur, ut propter eas à communi & unanimi DD. sententia (de qua ipsemet testatur l. c. ac propterea contrarium asserere non audeat) recedatur. Nec immeritò asserit Bocer. cit. n. 30. §. *Etsi verò*, non esse dubitandum de prorogationis valore cum consensu Domini factæ; cum enim quilibet juri pro se introducto derogare possit, L. si quis 51. C. de Episcop. & Cleric. L. penult. C. de Pact. non est ratio, cur hoc non possit etiam Feudi Dominus, utpote in cuius favorem statutum est, ut de causa Feudali nemo alius, quàm ipse, cognosceret, eò quòd ipsius plurimùm intersit, sententiam inter Vasallos ritè ferri, utpote per quam ipse æquè, ac Vasallus condemnatus, lædi posset. Quod porrò idem Schraderus l. c. n. 142. ex Panorm. Barbat. Præposit. Curt. Jun. ac alijs addit, Domino Feudi à Vasallis prorogari jurisdictionem ad causas sive lites non feudales non posse, intelligendum est de illo Feudi Domino, qui vel nullam aliam jurisdictionem, nisi feudalem, vel certè in eo genere causæ, in quo facienda foret prorogatio, non habet. Si enim aliàs jurisdictionem habet ordinariam, & quidem ejusdem generis, cujus est illa, quæ ipsi prorogaretur, nihil obstat, quò minus ipsi æquè, ac alteri Judici ordinario, prorogetur. Cæterùm dictam regulam de nullitate prorogationis in causa feudali, Felin. in C. Cæterùm 5. de Judic. à n. 6. limitat tredecim modis, seu, ut vocat, fallentijs. Verùm nulla ferè earum huc pertinet, cum sint tantùm ij casus, in quibus Dominus Feudi jus dicere in causa Feudi nequit, v. g. quando Vasallus omnino negat ipsum esse Feudi Dominum, aut Vasalli con-

tendunt de aliqua re non feudali, aut unus Vasallus cum Domino, aut hic esset suspectus &c. Idem dicendum est de limitationibus, quas hic affert Socin. *Tract. de Regul. V. Jurisdictio.*

457. Quemadmodum verò causa feudalis inter Vasallos agitata prorogari nequit, quia reservata est Domino Feudi: ita universim prorogari nequeunt, quæ sunt reservata Principi, tamen prorogatio fiat in habentem æqualem potestatem & prerogativam. Ita communissima DD. per textum *C. per venerabilem, insuper Qui filij sunt legitim. juncto S. fin. in Authent. quib. mod. natural. efficiunt. sui collat. 7.*

458. Ob eandem rationem locus non est prorogationi in causa, quam Princeps ad se avocavit: nisi hic consenserit. Cum enim reservata Principi, ut modò dictum est, prorogari nequeant, consequens est, neque illa prorogari posse, quæ ad se avocavit: cum avocando sibi reservaret. Ita Baldus in *C. 1. S. Præterea de prohib. alien. Feud. Felin. in C. P. & G. de Offic. & Potest. Judic. Deleg. Maranta in Praxi Judic. p. 4. dist. 12. n. 26.* Unde communiter receptum est, quòd exempti per SS. Pontificem non possint prorogare jurisdictionem Ordinarij Judicis absque licentia ipsius Pontificis, non ea solum ratione, quòd Clericus absque licentia sui Superioris ac Ordinarij (qui respectu Exemptorum est solus Papa) prorogare jurisdictionem alterius Judicis etiam Ecclesiastici nequit: sed etiam, quia SS. Pontifex illos eximendo à Jurisdictione Ordinarij, & eorum causas sibi reservando, tacitè disposuit, ne illi sine ipsius voluntate alium Judicem inferiorem adirent.

459. Habent tamen ista, quæ modò de avocatione dicta sunt, aliquam distinctionem & explicationem opus. Ut verò ritè & absque confusione (quæ Doctoribus hic passim obrepit) procedatur, prænotandum est, quòd avocatio fieri potest vel expressè vel tacitè. Expressè fit, quando Superior inferiori Magistratui præcipit, ut huic vel illi causæ se non immisceat, ejusque cognitionem non

non assumat, vel ut à coepto jam negotio desistat, & ad suum avocantis tribunal remittat. Tacitè fit avocatio, quando Superior manum apponit, & de causa vel ipse cognoscit, vel eam alicui delegat, sive iatroducta jam fuerit apud Ordinarium Judicem inferiorem sive non. Deinde fieri potest avocatio vel in favorem partis utriusque vel alterutrius partis litigantis (uti plerumque contingit) idque aut motu proprio, aut ad instantiam partis, vel non in favorem partium, sed aliam ob causam, v. g. quia est suspicio collusionis cum Judice inferiore, vel quia in hac causa diffidit Princeps peritiæ, vel æquitati, vel fortitudini Judicis inferioris. Tandem avocatio fieri potest simpliciter, solum præcipiendo Judici, ut hanc illamve causam non assumat cognoscendam, vel in ea non pergat ulterius, sed ad Superiorem remittat: aut cum clausula irritante, videlicet addendo irritum fore & esse, quidquid post inhibitionem attentaverit.

460. His prænotatis dicendum est: quando Superior causam ad se avocat à Judice inferiore, non in favorem partium, sed alia de causa, idque vel expressè vel tacitè, non possunt illæ prorogare jurisdictionem. Sic tenent omnes, patetque ratio ex hæcenus dictis: quia hic non agitur de ipsarum favore, cui renunciare possint; sed de tertij vel publico, cui nemo privatus suo pacto derogare potest. Sed dubium est, utrùm avocatio irritum reddat, quidquid post eam à Judice inferiore avocationis etiam ignaro actum fuerit. Affirmant Panorm. Imola, Franc. ac alij apud Covarr. *Pract. qq. c. 9. n. 7. conclus. 2.* si avocatio, ut aiunt, motu proprio facta sit, tametsi absque clausula irritante. Rectius tamen idem Covarru. *l. c.* cum alijs tenet, non esse invalida acta Judicis inferioris, quamdiu avocationis à Superiore factæ ignarus est. *arg. C. sanè 2. de Offic. & potest. Judic. Deleg. & L. Hæc autem §. Non defendit ff. Quib. ex caus. in possess. eat.* Nisi clausula irritans fuerit addita: avocatio enim causæ cum hac clausula facta operatur, ut acta Judicis inferioris post illam, etiam ignorantis, sint omnino irrita, uti patet ex *C. Si postquam 13. C. Dudum*

14. §. *Considerantes*, & C. *Quodam* 40. de *Præbend. in 6.* tenetque Glossa communiter recepta in C. 1. de *Concess. Præb. in 6. V. Referr.*

461. Jam verò agendo de avocatione factâ in gratiam partis, statuendum est cum Bald. in L. 1. C. *Ut lite pend.* Innocent. in C. *Audita de Restit. Spoliat.* Panorm. in C. *Ceterum de Rescript.* & *ibid.* Felin. n. 11. & 12. Dominic. in C. 1. §. *Ex parte de Concess. Præbend. in 6. n. 12.* Covarr. cit. n. 7. *conclus. 1.* Lancellot. de *Attentat. c. 10. n. 18.* per eam non suspendi vel tolli Judicis inferioris potestatem, donec pars, in cujus gratiam avocatio facta est, ea uti velit, & causam coram Judice superiore agitandam dicat. Cum enim favori pro se introducto renuntiare possit, idque facere censeatur, nisi rescriptum, quo causa ab inferiore Judice avocatur, producat, seque eo frui velle ostendat, consequens est, quòd jurisdictionem Judicis inferioris agnoscat, & consequenter acta valeant. Limitant quidem Panorm. Felin. Dec. aliique, quos refert Gabriellus L. 6. *Commun. Opin. tit. de Clausulis conclus. 3. n. 8.* aiuntque, hoc non procedere, quando decretum avocatorium habet clausulam irritantem: per hanc enim omnem jurisdictionem adimi Judici inferiori autumant; hancque proinde à parte litigante dari non posse, eò quòd partes, ut multoties jam dictum est, non conferant jurisdictionem, sed prius jam existentem solum prorogent, seu extendant. Verùm non placet hæc restrictio. Absolutè itaque assero cum Dominic. l. c. Felin. in C. *Ceterum de Rescript. n. 19.* Dec. *ibid. n. 6.* Covarr. cit. *conclus. 1.* Tiraq. in L. *Si unquam V. Donatione largitus C. de Revocand. donation. n. 321.* Menoch. de *Arbitrar. casu 1. n. 7.* non obstante clausulâ irritante liberum esse parti, in cujus gratiam rescriptum avocatorium emanavit, coram Judice inferiore causam introducere, vel introductam continuare. Nam sicut ipsum rescriptum causam avocans non nisi in gratiam partis datum est, ita ut Princeps hoc suo favore uti quidem concesserit, non tamen cogere intenderit: ita pariter clausula irritans, quæ apponitur, in ejusdem partis favorem

rem adiicitur, videlicet ut irriti sint omnes actus Jurisdictionis in partem invitam exercita. Quin ulterius dico contra Panorm. Felin. Dec. ac aliorum communem *in cit. C. Caterum de Rescript.* valere acta Judicis inferioris parti volenti jus dicentis, tametsi motu proprio & non ad instantiam partis emanarit rescriptum avocatorium etiam cum clausula irritante: dummodo constet, in gratiam partis emanasse. Manet enim etiam hic illa regula, quod quilibet favori pro se introducto possit renuntiare, & quod Princeps non obrudat suos favores invitis, nec cogat jis uti, sed solum concedat. Quamdiu igitur pars, in cujus favorem rescriptum emanavit, & quæ scit illud emanasse, eo uti non desiderat, sed coram Judice inferiore litigat, tamdiu valent acta, quia non deficit jurisdictio, uti patet ex *cit. C. Audita de Restitut. Spoliat.*

C A P U T II.

De Foro Delegationis.

§. I.

Forum Delegatum quid sit.

SUMMARIUM.

462. *Discrimen inter Jurisdictionem Ordinariam & Mandatam explicatur.*
 463. *Traditur modus discernendi unam ab altera.*
 464. *In dubio præsumitur Jurisdictio esse Ordinaria.*
 465. *Forum Delegatum est, quando Jurisdictio Mandata exercetur.*

462. Non semper Judices Ordinarios Jurisdictionem in subditos per semetipsos exercere, sed alijs exercendam committere notum est. Qua ratione cum teneat comparere coram Judice, quem Jura non dederunt, sed quem fors extra ordinem obtulit, idcirco Forum hujusmodi est Extraordinarium, æquè ac illud, quod